ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Yarım asır evvelki Bursaya ait bir kroki : HİSAR KAPI CİVARI

« Madam Walker'in Tarihî Bursa albümünden »

İçindekiler:

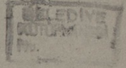
Halkevi Dil - Tarih ve Edebiyat komitesi tarafindan çıkarılır.
Sahibi ve neşriyat müdürü: Halkevi Başkanı Avukat Tevfik Aycan

Sayı : 28 *Temmuz 1940*

ULUDAĞ

Bursa Halkevi Dergisi

Devrim diyalektiği

— II —

NAMDAR RAHMİ KARATAY

Bu hâdise, tarihî ve sosyal oluşun zarurî ve muayyen bir kanunudur. Bir sosyetenin ruhunu teşkil eden ideolojiler bir kalıbdan başka bir kalıba geçerken, bir yönden başka bir yöne çevrilirken « eski » nin dayanışı ile « yeni » nin hamlesi arasında bitmiyen, kesilmiyen bir savaş vardır.

İlmî zihniyete yabancı kafaların bu tarihî diyalektiği kavramalarına imkân yoktur. Bunu görebilmek için geniş bir sosyoloji bilgisine dayanan kuvvetli bir tarih felsefesi yapmak gerektir. Sathî görüşler daima aldatıcıdır. Yeni filizlenen ideolojiye inanmış olanlar şu tarzda düşünürler :

Eski düşünüş sistemi tamamile batıl ve hilelidir. Bunu devam ettirmek istiyenler, buna kıymet verenler sırf bazı şahsî menfaatleri endişesile devam ettirmektedirler. Bunlar ister din adamları, ister siyaset adamları olsun kurmuş oldukları, saçma ve düzme fikirlerden örülmüş, tuzak içinde

kendi menfaatlerini avlıyarak yaşamak, rahat ve iyi yaşamaktan başka bir şey düşünmemektedirler. Bunun için halkı kandırıyorlar ve arkalarından sürükleyorlar. Bunlar «Örümcekli kafalar» dır. Yahut daha ileri giderek, mel'un, ve rezildirler, hâin ve alçakdırlar.

Eski kıymetler sistemine bağlı olanlarda buna karşılık heman ayni tarzda izahlar yaparlar. Yeni sistemin kahramanları apdal, zübpe veya serseri bir takım zıpçıktılardır. Maksatları kötülüktür. Kendi ipliklerini boyamak, kü'âh kapmak için iyi, doğru, güzel... her ne varsa yıkıyor, kırıyor, batırıyorlar. Bunlar mukaddesat falan nedir bilmiyen zevksiz, ahlâksız, dinsiz adamlardır.

Karşılıklı cephelerden ayrı ayrı, tamamile biri birine zıt olan bu iddialar esas itibarile samimidir; sahte ve hileli değildir. Her ideolojinin candan havarileri vardır. Çünkü bu mücadele eski kıymetlerle yeni kıymetlerin çâpışmasıdır. Tarihin eski akışı evelden almış olduğu hızla ayni istikamette devam için bütün kuvvetiyle dayanır. Halbuki yeni şartlar bu akışın başka bir yöne çevrilmesini icap ettirmektedir. İşte orada, bu dönüm noktasında akışın eski istikametile yeni istikametinin karıştığı yerde zaruri olarak bir anafor meydana gelecektir. İşte *eski ve yeni* çarpışması budur.

Bütün sosyal hâdiseleri objektif bir ilim gözile gören Fransız sosyoloji okulu, jenetik metot sayesinde göstermiştir ki hiç bir itikat sistemi kendi devrinde sun'î, batıl ve yalancı değildir. Hiç bir beşerî müessese yalan ve yanlış üzerine kurulmuş ve o suretle devam etmiş olamaz. Her devrin, her sosyal safhanın kıymet hükümleri sistemi o devir ve o kavim için gayet normal, hatta faydalıdır. Fakat tarihî oluşun tabiî seyri bu kıymet hükümlerini değiştirmiş, bozmuştur, ve onlar, yavaş yavaş, hattâ farkına varılmadan koflaşırken, bozulup dağılmaya yüz tutarken bir yerden yep yeni bir canlılıkla yeni bir kıymetler sistemi filizlenmekte bulunmuştur. Denilebilir ki Darvin'in (Hayat savaşı) kanunu burada da

hükmünü icra eder. Yaşama liyakatini kaybetmiş olan eski kıymet sistemleri son enerjilerini seferber ederler, dayanmak isterler. Fakat yeniler de meknî kudretlerinin bütün savletile atılırlar, saldırırlar. Eğer bu yeni sistem hakikaten tarihi oluş için mukadder olan bir safha ise er geç muzaffer olacak ve kendisini bütün cemiyete tanıtacaktır. Bu hamleler bazan kısa veya uzun fasılalarla asırlarca sürebilir.

Tuyug ve rübaî

ALİ ULVİ ELÖVE

— 27 inci sayıdan devam —

Kaldı ki tuyug, Samoiloviç'in (türk dili sayı 12, s. 47) deki sonbe yanatına göre Yakut dilinde (şarkı söylemek + metetmek) manasında "toymak, mastariyle ilgili olarak şamanî ilâhî ve umumiyetle şarkı manasında olmak suretiyle farsın rübâğî,ye verdiği terâne (= 1] Nağme 2] lâg ve lâtife ve harfendezlık ve takılmak) manalariyle olduğu kadar kapalı ve muğlak manasi'yle de ilgili olarak ona tekabül eder.

« Rübağî » tabirinin bir aralik türk nazmında emsalsız alelâde kıt'alara da verilmiş olacağı, şair Ali'nin Kıssai Yüsif adlı uzun manzumesi bendlerine « rübâğî » demiş olmasından da anlaşılıyor; (Mah. Kul dıvanı. s. 63) ki bu iğtibarla bir» kıt'adan ibaret olan türk duyuklarına da «rübâğî» denilmiş olacağı istidlâl edilebilir.

Her ne ad verilirse verilsin, esaesn yukarıdan beri devam eden mukayeselerimiz de, eski bir koşuk olan tuyug ile rübâğı'nin, her hususta birbirinin kopyesi olduğu kâfi derecede gösterilmiştir, sanırız.

Ancak bu kopyayı Türkün mü farstan, yoksa farsın mı Türkten yaptığı meselesi kalıyor:

1] (kıt'a bend) mukabilinde türkün öz türkçe olmıyan bir tabirle evvelâ farsa, ve sonra araba geçirdiği rübâğî'den, yani farsın besbelli sonradan kendi tabiriyle «terane, dübeyt»

1] Rübâğî, kıt'a = türkçe : dörtlesi.

dediği dört mısrağlık nazım şeklinden ibaret olan cınassız ve terennümsüz (belki ilk zamanlarda cınaslı ve terennümlü) farsca tuyugun ne zaman başladığı pek bilinmeyor.

Buna mukabil, türkün bu nazım şekli sonraları muhtelif adlarla anılmadan evvel D.L.T te ilkin (koşug) adiyle iymalı ve iymasız bir halk şiiri ve besteli türküsü halinde yaşamış olacağı tahmin edilebilir.

M. Fuad Köprülü'nün (türkiyat mecmuası, c 2, s. 233) « Kadi Bürhaneddin ile IX uncu asır çağatay şairlerinde gördüğümüz tuyug şekli, eski halk edebiyatımızın mani ve koşuklarını teşkil eden unsurlarla İran halk edebiyatındaki (fehleviyat) [1] tarzının muahhar imtizacından hasıl olmuş ve bilhassa beste ile terennüm edilmek üzere yazılmıştır . . . . » suretindeki mutalaası içinden, tuyug şeklinin eski halk edebiyatımızın mani ve koşuklarını teşkil eden unsurları havi olduğu, ve tuyuğun menş'ei hiç olmazsa bir taraftan çok eski bir nazım şekli olan koşuğa dayandığı hükmü çıkarılabilir.

Nitekim yukarıda yine bir münasebetle söplediğimiz üzere, Ahmet Talât (aynı eser, s. 175-183) ın, Abdülkadir Merağî'ye atfen (Irak türkleri muğtedil naminda bir tarzı telhin ile bahri remelden "fâğilâtün fâğilâtün fâğilün) vezniyle türkçe veya farisî dübeyit okurlarmış; misal olarak verdiği dübeyit

---

1] "Hicrî beşinci asırda Oguz türkleri İran ve Azerbaycan, Eran [harran], Irak, şarkî Anadolu sahalarına gelib yerleştikleri zaman, tabiatiyle oralardaki halk ile ihtilât ettiler. Bu mıntıkalardaki halk (fehleviyat = pehleviyat) namı altında bir takım rübağîler yazarak bunları (uramen) denilen hususî bir beste ile okumakta idiler. İşte hicrî yedinci asır evailinde bu fehleviyatın Irak halkı arasında pek ziyade şayiğ olup, hatta diğer şiir nevilerine de tekaddüm ettiğini biliyoruz. Bunlar (bahrı müşakili müseddesi mahzuf) dan yani (fağılâtün mefağîlün), (fağilâtün, mefâğîlâtün, mefâğîl) nezninde idi. Kezalik, Geylan,da mahallî lehu ile zazılan halk şiirlerine de (fehlevî, pehlevî) namı veriliyordu.

İşte Oğuz türkleri bir taraftan İslâm medeniyetinin, diğer taraftan Irak halk edebiyat ve musikisinin bu te'sirleri altında (fehleviyat)ı takliden tuyugları vücude getirdiler. Bunların kafiyesinde cinas bulunması şüphesiz eski türk manilerinin bir bakiyesi olduğu gibi, bunların (fâğilâtün fâğilâtün fâğilât) vezniyle yazılması da bir taraftan fehleviyatın bestesinden ayrılmamak ve ona benzetmek ihtiyacından, diğer taraftan eski on bir heceli koşuk ananesinden tamâmen ayrılmamak zarureti tabiiyesinden ileri gelmiştir.„ M. Fuat Köprülü (türkiyat mecmuası, c. 2, s. 220) "türk şiirlerinin vezni, Ahmet Talât„a göre..

kafiyeleri cinaslı ve tam bir duyug tur. Bu zata nazaren muğtedil'in güftesi türkçe olursa koşuk olur; bu da cinassız tuyug dur.) suretinde verdiği malûmat, bir zaman türkçe veya farsça dübeytin ayni vezn ile terennüm edilir olduğunu ve bunlardan farsça dübeytin cınaslı ve tam bir tuyug teşkil eylediğini, güftesi cinassız bir tuyug olanının ise adı koşuk olduğunu bildiyiyor ki bu, farsça rübâğîlerin de ilk zamanlar mani = tuyug gibi terennümlü ve cinaslı bir "terane„ halinde olmak lâzım geldiği ve bunların menşe'de bir olduğu yolundaki düşüncemize kuvvet veriyor.

2. Her cihetten birbirlerine benzerlik ve uygunluklariyle beraber tuyuk, gerek vezin esasları ve düz tek vezinli ve katışık (2,3) vezinli olduktan başka, düz ve değişik vezinli de olmak, ve gerek şekilde adedce fazla bulunmak cihetiyle rübâğiden daha zengin görünüyor.

3. Fars edebiyatında ekseriya müstezadlardan başka bir yerde katışık (2,3 vezinli) dediğimiz serbest nazmın kullanıldığı bilinmeyor. Halbuki D. L. T. te bu serbest nazmın belki islâmiyetten çok evel varlığını gösteren vesikalara raslamış bulunuyoruz. (Bak, türk vezinleri bahsindeki misaller.)

İşte yalnız bu sebebler bile tuyuğun rübâğîden evel ve ona üstün olmak dolayisiyle meşklik etmiş olacağını gösterir. Kaldı ki rübâğî'nin araplarda mevcud olmayıp onlara farslardan daha sonra geçtiği iddia ediliyor. Bu takdirde araptan farsa geçtiği bilinen aruz vezinleri içinde, ilkten arapta rübâğî olmadığı için, vezinleri de olmamak gerektir.

Demek ki bu vezinler iptida farslar tarafından ortaya sürülerek sonradan hususî (ahreb ve ahrem) takımları suretinde aruz çerçivesi içine katılmış bulunuyor.

Araptan aldığı aruz vezinleri içinde ağır ve aksak olanlarını zevkine uygun bulmayarak o gibilerini bırakan ve ancak kendi zevkine uygun olanlarını benimseyen fars nazmı, sonradan türkçesine koşuk ve tuyugunu (terâne, dübeyt, rübâği) gibi muhtelif isimlerle benimserken bu ağır aksak türk vezinlerini kendi vezinlerine uygun bulamadığı için bu

belli onları vaktiyle beğenmediği yine böyle ağır akşak aruz cüzu'leri halinde arap vezinleri çerçevesine sokmağa mecbur kalmış görünüyor.

Aruziyetleri, hele (ahrem) takımınınki pek kıt olan bu aksak vezinler (bak. rübâğî bahsinde tam taktiğli rübâği vezinleri misalleri) aruzun diger ahenkli vezinlerine uymayanlardır, ki bunların yine bir bölgülü ve iki bölüklü cinaslı ve çinassız tuyug (ve belki eski koşuk) vezinleri olaçağını tahmin edebiliriz. Yani aslında aksak olan eski Türk nazmının tuyug vezinleri, farsın belki ilkin hece vezinlerine daha yakın görünen (ahrem) lerle vezinli ilk rübâğîlerine meşk olmuş, ve bunlar önceleri Türk vezinlerindeki gibi tam taktiğli oldukları halde, sonraları fars edebiyatında nakıs taktiğliler de vücude getirilmiştir.

Pek muhtemeldir ki tuyug (eski koşuk) un az aruziyetli olan hece vezinleri, bilâhara fars diliyle yazılanlar bir hususiyet aldıktan sonra, en ziyade revaçta olan mevcud nümuneler tasnif edilmiş ve bu vezinlerin ilk bölükleri aruza şöyle böyle uydurulabildiği halde, besbelli ikinci bölükler güdük ve aksak kalmış bir vaziyette görülerek bunlar (burnu, kulağı güdük) manalarındaki (ahrem, ahreb) takımları halinde sonraları (aruz vezinlerinin husuŝi nevileri) sayılarak ve o veçhile onlar arasına katılarak tesbit edilmiş olanlar.

Yukarı bahislerdeki misallerimizde eski ve muahhar Türk vezinleri içinde aruziyeti daha bol olanlarınında var olduğunu, ve bunların kullanılan aruz vezinlerinin ahenkdar olanlarına muadil olabildiklerini göstermiştik.

Tuyug (veya koşuk) lardan hem böyle olanlarının, hemde (11) heceli bulunanlarının içinde tabiatiyle bahri remelden (Fağilâtün fağilâtün fağilün (= Fağilat) vezinlilerin, ve hatta fehleviyattan sayılan (Fağilâtün mefâğülün fağülün) ve (Fâğilâtün mefâğilün mefâğil) gibi daha ahenksiz vezinlilerin de teşekkül edebilecekleri kolayca anlaşıla bilir.

Hattâ Kadı Bürhaneddin'in (rübağî'ei) adı altında gösterildiği halde biri (14, 13) heceli katışık vezinlerle biri de

(14) heceli düz vezinlerle olmak dolayısiyle rübağî vezinlerine giremediği için tarafımızdan (5, 6) numaralarla (kıt'a) bahsinde derç edilen iki nazım gibi (mefğülü mefâğilü . mefâğilü feğilün) suretinde ahenkdar aruz vezinlerine muadil olanların da farsçada rübağinin husus̄î vezinleri hududuna giremeyen ilk tuyug vezinleri nevğinden olmak ihtimali de düşünülebilir.

Farsça ilk cınaslı, cınassız (ve belki terennümlü terennümsüz) tuyug (terâne, dübeyt) lerin ise, fars diline ekseriyetle aşına olan Türk ırkından Pairler tarafından Orta Asyada tecrübe edilmiş olacağı ve hattâ «rübâğî» isminin dahi yine onlar tarafından verilmiş bulunacağı da hatıra gelebilir. Netekim Revdekî'den evvel bir Türk şairinin hece vezniyle farsça ilk şiir yazmak tecrübesinde de bulunduğu söyleniyor. [1]

Tuyugların cınassız ve cınaslılarına gelince, bunların ilk doğdukları yerler olmak dolayısiyle şark türkçesinde her iki türlüsü görülmekle beraber, garp türkçesinde bir kısım cinaslılar (mani) ye bırakılarak, sadece cınassızların tuyug adiyle yazılması iğtiyadı hasıl olduğuna, ve fehleviyattan sayılan, ve husus̄î bir beste ile okunan rübâğîlerin dahi, belki sonradan mani adını almış olan terennümleri cınaslı bir tuyugdan ayrı şeyler olmadığına hükm etmek kabildir.

Hasılı, tekamül ve birbirine tedahül ve tebâdül tarzlarına ve bunların hakikî zamanlarına dair bol ve kat'î vesikalar

---

1] "Serâmedânı sühan„ müellifi Hüseyin Dâniş eserinin bir yerinde, asıl ismi Cağfer ibni Muhammed olduğunu sövlediği Revdekî,den bahs ederken, ondan çok zamnn evvel Semerkand'ta zuhûr eden (Ebu Hafas hakîm Sagdî) nin farsçada ilk nazmı olarak, parmak hesabiyle yazdığı şu beyti gösteriyor:

7.5 Âhuyı kühi der deşt . çigâne büdâ
O, nedâred yâr, bî yâr . çigâne düdâ . .

TERCÜMESİ :

7.5 Dağ keçisi ovada . kırda ne arar ?
Eşi yok, eşsiz nasıl . o yuva kurar ?

A.E.

bulunacağı ane kadar bu yoldaki mütalağa ve tahminlere kat'î bir mahiyet verilememekle beraber, tuyug, mani, ve daha evel koşuk, tuşuk adiyle anılan eski bir türk nazım şeklinin; sonradan aruza katılan vezinler de dahil olmak üzere gerek farsa mal edilen rübâğî'nin, gerek sonraları aruz vezniyle yazılan kıt'aların kaynağı olduğu ve bütün bunların menşe'de müşterek türk nazım motifleri olmaları kuvvetle düşünülebilir.

— Bitti —

Çocuklarımızı nasıl yetiştirelim?

IV

Beden terbiyesi

ALİ SOYDAN
Sanat okulunda öğretmen

Çocuklarımıza boş zamanlarını faydalı geçirebilecek teşekküller lüzımdır. Bir çok memleketlerde yer almış olan (Sokol) teşkilâtından kısaca bahsedeceğiz:

Sokol teşkilâtı çeklerindir. 14,5 milyon nüfusu olan bu memlekette Sokollar bir milyondan fazladır. 3000 e yakın ekzersiz sahası ve 3300 kadar da jimlastik salonu vardır.

Mensuplar monitörler tarafından idare edilen guruplara ayrılmışlardır. Bunlar 6 ile 18 yaş arasındaki erkek ve kız çocukları çalıştırırlar. Stadlarda terbiyevî oyunlar, eğlenceli oyunlar, çeviklik oyunları bilhassa küçük yaştakiler için büyük yer tutar. Genç erkek ve kadın gurupları tenis, basketbol, voleybol oynarlar. Bir kısmı da koşar, sıçrarlar. Velhasıl her kes iş başındadır. Bütün gün jimlastik yapılacağı için Sokollar, musiki ve bahçecilik ile de meşgul olurlar. Kütüphaneleri, sinemaları, tiyatroları vardır. Gezintiler tertip ederler, Görülüyor ki Sokollar bizim bütün serbet zamanlarımızın programlarını tatbik etmektedirler. Sokollar her yaşa uyğun jimnastik faaliyetlerile meşgul olurlar. Biz daha ziyade futbol maçlarından zevk alırız.

Bizde buna yakın olmasa bile, benzer bir teşekkül vardır. İzcilik. İzciliğin belli başlı faaliyeti gezinti ve oyundur. Ve daha ziyade okul teşekküllerindendir. İzciliği İngiliz Baden Powel kurmuştur. Bu adam Boerlere karşı olan seferinde, harp zamanında, en gençlerin bile postacı ve yardımcı olarak işe yarayacaklarını tecrübe etmişti. Bu ona, barış zamanında

çocuk teşekkülleri meydana getirmek fikrini verdi. Gençlerin oturdukları şehir veya kasaba yöresini tanımaları, icabında kılavuzluk yapabilecek hale gelmeleri. her vaziyette faydalı olmaları noktaları düşünüldü. Bu vatanî meşguliyetlere birde ahlâkî vasıf ilâve edildi:

İzci, yalnız kuvvetli, atik, becerikli değil; ayni zamanda fedakâr ve iyi olmalıdır.

30 sene içinde izcilik bizi hayrete düşürecek bir surette ilerledi. Çünkü müessisi ve teşkilâtçıları gençleri mücerret muhakemeye değil, duygu ve düşünceye götürmek suretile tedbirli psikolog olmağa tamamen hak kazandılar. Ne denirse densin, heyecanı elseverliği, fedakarlığı akıl teşvik etmez. Fransız ihtilâli gönüllülerini akıl ve muhakeme ateşlemedi, Napoleon, Musolini, Hitler milletleri akıl ve muhakeme ile sarmadılar.

İzcilerin yeminleri cidden heyecanlıdır. İzci arkadaşları ve şefleri önünde daima fedakâr, elsever olacağına izci kanununa göre yemin eder. İzcilik gençleri ve çocukları kendine çekmesini biliyor. Onlara fedakârlık duygusu aşılıyor. Bu insandaki benlik duygusuna karşı mes'ut bir ilâçtır. İzcilik maddecilik temayüllerine karşı da mücadele eder. Bu noktadan da alâkaya değer.

İzcilik mükemmel bir teşekkül müdür ? Bunu iddia edemeyiz. Yalnız kurucusu kadar kıymetlidir. İzcilikte iyi bir şef olabilmek için şunlar lâzımdır : İdare etmesini bilmek, huyları ve ahlâkî temayülleri tanımak, adamlarını yavaş yavaş aklı selime götürmek, yalnız gayret istiyen bir emek değil fakat ayni zamanda zekâ ve karakter ister. Bir izcinin kafasını tamamile değiştirmek hülyasına kapılmamalıdır. Sinsi ve tembel olmayı sözlerile reddeden fakat öyle olanları tanırım.

İzcilik, yalnız zayıf bünyeler için biraz tehlikelidir. Bu sebepten izciliğe ayrılacak çocukları sıkı bir doktor muayenesinden geçirmelidir.

V

Tatil ve İstirahat

Hafta bir buçuk günlük bir istirahatle kesildiği gibi, sene de geniş dinlenme devrelerile fasılalanmıştır : Tatiller. yukarıdaki bahislerde pazarlar için söylediklerimizin büyük tatillere de tatbiki tabiidir. Tatiller her şeyden evvel fizikî hayat devreleri olduklarından, pazarlardan daha ziyade intibak mümkündür. Bu mefhum çocuklarımızca tamamen anlaşılmış değildir. Bir çokları okulların kapanmasını müteakip, büyük bir heyecanla uzun ve yorucu yürüyüşlere çıkarlar, yahut sert sporlara kendilerini verirler. Bu fena bir harekettir. İnsanı beklediği faydayı elde etmekten uzaklaştırır. Uzviyet bu türlü çalışmalara tedricen ve yavaş yavaş alışmalıdır. Ozaman bu sürmönajsız fizikî çalışmadan hatırı sayılır parlak neticeler elde edilir.

Gençler için, büyük tatillerde (hafta tatillerinde olduğu gibi) izciliği faydalı buluyoruz. İzcilik yapamıyacak kadar zayıf olanlar için belediyeler ve cemiyetler kamplar meydana getirebilirler.

Köylü akraba yanında kır ve tarla işlerile meşgul olmak da çok faydalıdır. Bu, sadece sabahtan akşama kadar açık havada yaşamak değildir. Genç, aynı zamanda çiftçiliğin muhtelif kısımlarını tanımak ve öğrenmek fırsatını da kazanacak ve nazarî bilgilerine müşahedelerini katacaktır.

Bazı yerlerde, bilhassa büyük şehirlerde, ebeveyn tatille beraber kır hayatına atılır. Bir kaç hafta için bir ev, villa kiralanır veya otele gidilir.

Yazlık seçiminde doktorun fikrini almak çok faydalıdır. Bazı sinirli çocuklara deniz kenarı yaramaz. Romatizmalı, isterik, sinirli, artritik, bronşitli olanlar için deniz kenarı tavsiye edilemez. Bilakis, kansız, sıracalı ve demineralizeler için çok faydalıdır. Dağ, bazılarına göre irsî frengililerin ve kır havası da artritiklerin vaziyetini düzeltir.

Bununla beraber, kıyılar ve muhtelif yükseklikler arasında da hissedilir farklar vardır. Hararet de inkâr edilmez bir surette müessirdir. Şu halde H. Poincare ile bir daha tekrar edelim : Tecrübe hakikatin biricik kaynağıdır. Değişiklikleri düzene koymak daima faydalıdır. Deniz kenarında, çocukları önce kıyıya, daha sonra azar azar denize alıştırmalıdır. Dağda, gezintiler tedricî surette uzun ve yorucu olmalıdır. Bu tavsiyelerimiz, aynı zamanda devre tatillerinde yapılan kış sporları içindir yüksek dağların güneşi, senenin bu mevsiminde mükemmel bir mukavvîdir. Yazık ki çok az gençlerimiz ondan faydalanıyorlar.

Büyük çocuklarımız için, kanaatime göre tatillerde en iyi meşgale seyahattir. Yaya seyahatin hoşluğunu J. J. Rousseau ve V. Hugo kadar methedemeyiz. Evvelce yürümenin sağlık yönünden faydalarından bahsettiğim için tekrar etmiyeceğim. Bugün nakil vasıtaları uzağı yakınlaştırmıştır. Yurdumuzun her biri diğerinden güzel köşelerini tanımak çok kolaylaşmıştır. Tren sizi istediğiniz bir istikamete götürür. Herhangi bir duraktan tanınması, tetkiki istenilen bölgeye kısa veya uzun yürüyüşlerle gidilir. Gezi veya tetkik programı bitince gene trenle dönülür. Bu ne güzel ve canlı bir coğrafya dersidir.

Bazıları çadır hayatını severler. Cemaat halinde kamping eğlenceli ve umumiyetle çok sıcaklarda yaşlılar için faydalıdır. Bazı mahzurlarına rağmen yorgun vücut ve dimağlar bu açık hava kamplarından diri ve neşeli dönmektedirler.

Bütün bu gezilerde ve kır hayatında sağlık kaidelerini daima hatırda tutmalıdır. İdman, yürüyüş, hareket hazma büyük yardım ederler. Sağlam ve diri olmak için çeşitli ve kuvvetli yemek gerektir. Ancak hareketin, idmanın her şeyi (Hattâ hastalıkları bile) geçirdiğine inanmamalıdır.

Yabancı memleketlerde seyahat, bir fizikî faydalanmadan ziyade bir öğrenme ve tetkiktir. Yabancı bir dili ilerletmek, memleketin âdet ve ananelerile kurumlarını incelemek için geçici bir seyahat değil, devamlıca orada kalmak icap eder.

Bunun için de kâfi bilgilerin elde edildiği ve tetkik kabiliyetinin uyandığı Lise ve yüksek okullar devresini beklemek doğru olur.

Her gün görülen ve alâka uyandıran şeyleri birkaç satır veya sahife halinde, yabancı dilie kaydetmek lisan için tavsiyeye değer bir itiyattır. Bu ekzersiz yazılanları düzeltecek biri bulunduğu takdirde bilhassa faydalıdır.

Eskiden beri söylenir: Seyahat gençleri yetiştirir, olgunlaştır. Bu pek doğrudur. Gençler, seyahat esnasında muhakemelerini arttırırlar, gördükleri hakkında mukayeseler yaparlar, kararlar verirler. Memleketlerine veya aile ocaklarına döndükleri zaman insanlara karşı sempatinin arttığını ve içlesinde daha makûl ve muhakemeli, sarsılmaz bir vatan sevgisinin kökleştiğini sevinçle görürler. Şairin şu sözü ne kadar doğrudur:

Yabancıları gördükçe, vatanımı daha çok sevdim.

İdman vücuda lâzımdır. Fakat istirahat de onun kadar faydalı ve lüzumludur. Vücudun harekete ihtiyacı vardır. Fakat sarfiyatını yerine komak için ister. Bu olmazsa tedrici bir surette kuvvetten düşer ve yıpranır. Yahut tabiat, dinlenmesini bilmiyen veya düşünmiyen, bu tedbirsizi hastalıkla istirahate mecbur eder.

Zamanımızda istirahat mefhumu, tıpkı idman gibi gittikçe ortadan silinmektedir, Her hangi bir fizikî yorgunluktan korkan yerinden kımıldamazlar vardır. Oturdukları yerde ateşli birer sporcudurlar. Bazıları da spor mecmualarını okurlar ve spor havadislerine büyük alâka gösterirler. Fakat bir maçı veya koşuyu görmeğe lüzum görmezler.

Beri tarafta. rahat durmanın manâsını bilmekten uzak yerinde durmazlar vardır. Bunlar yaya, bisikletle, otomobille her gün merhaleler aşarlar, yahut ihtirasla bir çok sporlara kendilerini verirler. Ve tatil dönüşünde zayıf düştüklerine hayret ederler. Tahsil zamanında da istirahati ihmâl eden bir çok talebeler vardır. Akşam olunca, geç yatmak için sebepler, bahaneler araştırırlar: Bitirilecek bir vazife, öğrenile-

cek bir ders, hazırlanacak bir hrafik veya harita... Yahut radyo başında bir konferans veya konser dinlemek.

Yemeğin sonunu zor bekliyetler, fırsat bulur bulmaz top oynamuk, bisiklete binmek için sıvışanlar azmıdıı? Çocuklara bu hususta ekseriya ebeveynin örnek olduğunu ilâve etmek mecburiyetindeyim, Geç gelen, yemeği yer yemez evden çıkıp giden babalar nekadar çoktur. Anne, komşudan komşuya dolaşmakla, terzi: berber, moda mağazalarını ziyaretle çok defa ev işlerini ve yemeği ihmâl etmezmi? Çocuklarımıza fena örnekler vermekten kaçınalım.

Bize göre insan makina değildir, fakat bir hayvandır. İnsan vücudu binlerce yıldan beri bir takım zaruri ihtiyaçlara intibak etmiştir. Uzviyeti zorlamaktan, hırpalamaktan fayda yoktur. Kâinatta, kışı, yazın, geceyi de gündüzün takip etmesi bir kanun olduğu gibi yorgunluktan sonra da dinlenmek gelir. Çocuk yaşının küçüklüğü nisbetinde çabuk yorulur. Bu onun kuvvetsizliğinden değil bilâkis ehemmiyetli bir iç çalışması sebebiledir: Çocuk büyüyücektir. Şu halde onu kol kol dinlendireceğiz, yani sarfedilen devamlı bir gayreti dinlendirici bir sukûnet takip edecektir.

En iyi dinlenme, uykudur. Bütün hayvanlar uyurlar. Nebatlar bile geceleyin gündüzki kadar enerji sarfetmezler; güneş batınca klorofil temsili durur. Tabiat insanı geceleyin ışıktan mahrum etmek ve çalışmayı bıraktırmak suretiyle kendisine itaat ettirmiştir. İçinde yaşadığımız ışık asrında bile aklı selim gecenin uyku için olduğunu tekrarlar.

Bununla beraber gece hayatı günden güne yayılmaktadır. Asrımızda cemiyetin mühim bir kısmı bu kaidenin tersine yaşamaktadır. Gazete muharrirleri, matbaacılar, nakil vasıtaları memur ve müstahdemleri gece çalışmaktadırlar. Tiyotro, sinema müstahdemleri geç yatarlar, ekmekçiler gece çalışırlar. Emniyet servisini (sınırları bekliyen asker, pol's v. s...) burada saymıyoruz. Bunlar emniyetimizi korumak için uyanık duran gözlerimizdir. Fakat nekadar gececiler vardırki zevk için uykularından, bu pek lüzumlu dinlenmeden kendilerini mahrum ederler.

Büyük insan en az 8 saat yatakta kalmalıdır. Okul yaşındakilere gelince: 15 yaşına kadar 10 — 11 saat, bundan yukarı yaştakiler de 8 — 9 saat uyumalıdırlar. Çocukların hâtâ büyüklerin iştiha hadar uyku ihtiyaçları vardır.

Uyumıyan çocuk tedavisi icap eden bir sinir hastasıdır. Onu sinirlendiren bütün vesilelerden (Sinema, radyo, tiyatro gece toplanmaları..) uzaklaştırmak gerektir. Kafi idman yapmasına dikkat elmelidir. Yemekten önce sıcak banyo almıya alıştırmalıdır. Harareti 36 — 39 derece arasında sıcak banyo müsekkindir, bir çeyrek saatten fazla sürmemelidir. Sıcak havuzlarda yüzmek tavsiyeye değer bir spordur.

1789 da Türkiye

NÂZIM YÜCELT

Valiler - ayanlıklar - şehir kethüdalıkları - mahkemeler - Hüccet harcı - timar ve ziametlerin evkafını idaresi - cizyedarlar-mubaşirler - Kütahyaya giden mütesellim - Üçüncü Selimin hattı - şeyhülislam dairesinde verilen kararlar.

Vilâyetlerde valiler pek sık değiştirilirdi bir senede bir vilâyet üç defa inhilâl ettiği vakidi. Harcirahlar bir yekûn tutar, valiler bu paraları halktan tahsil ederlerdi. Halkın ödeyemediği paralar için onun malını ve hayvanını sattırırlar ödetirlerdi. Her şehirde ayanlıklar vardı. Valiler ayanlıkları satarlar, ayanlarda valilere dayanarak memuriyetlerini satın almak, verdikleri parayı çıkarmak için halkı adeta soyarlardı. Ayanların yaptıkları zulümlere valiler göz yumarlardı. Ayanların yolsuzlukları nazarı dikkate alınarak ayanlıklar kaldırılmış yerine "şehir kethüdalığı„ ihdas edilmişti. Şehir kethüdası "ahadınastan birisi ve ekser biar makulesi„ olduğundan sözlerini geçiremezlerdi. Her iş yine şehrin mülga olan ayaklarına bağlanırdı. Bu defa yolsuzluklar karşısında ayan zümresi "bizim methalimiz yoktur, şehir kethüdası bilir„ derler ve bunnn üzerine şehir hathüdası te'dip olunurdu.

Mahkemelere gelidce: Kadıların bazıları memuriyet mahalline gitmeyip yerlerine vekil yollarlsrdı. Gönderdikleri adamlar da bu vazifelerin ehli değillerdi. Bunlar yalınız memuriyet mahallinde yalnış hükümler vererek değil ayni zamanda bir çok suyi istimaller yaparak fuzulen para tahsil ederlerdi. Halkı zarara sokarlardı. Şehir kethüdalarının intihap ve nasbı hususunda müdahale ediyorlar "hüccet harcı„ diye para alıyorlar kethüdalarda verdiklerini halktan ziyadesile tahsil ediyorlardı. Ziamet ve timar sahipleri, evkaf mütevellileri

pahallılık veya israf do'ayisile bir sene evvelinden sarraflara dolgun bedelle satarlar onlarda satın aldıkları ziamet, timar ve evkaf bedellerini faizi ile birlikde toplarlardı. Halktan şikayet eden olursa "benim filân tarafa intisabım vardır tedip ettiririm„ derlerdi. Cizyedarlar ise biristiyanların beşikteki çocuklarından bile cizye alırlardı, Vilâyet halkı hükümete şikây tle bulundukları zaman vak'a mahalline mubaşirler gönderilirdi. Mubaşirler dahi mensuplardan seçilirdi. Mubaşirler vazife başında, şikayetçi veya şikâyet olunan taraflardan hangisinden fazla para alacağını düşünür işi düzelmek asla hatırına gelmezdi.

Üçüncü Selim ahvalin düzelmesi ve mezalimin kaldırılması için sadaret kaymakamına [1] şöyle bir hattı humayun gönderdi:

Kesreti mezalimden âlem harap oldu raayada takat kalmamıştır kadılar naipler ve voyvodalar ve ayanlar ve cizyedarların etmedikleri zulüm yok bunlar hep emanet ehline sipariş olunmadığından neşet etmiştir. Gerek menasibi ilmiye ve gerek sair menasibi devleti aliye ve vezaifi askeriyeyi yarın cenabı allah ruzu cezada cümlemizden sual eder ne cevap vermeli, sana tenbih eylediğim hususu semahatlu efendi daimiz ve sair efendiler dailerimiz ve ricali devletimiz ile birer müzakere edüp defi ilacını bulup arz edesin bizden evvel gelen selatini Osmaniyan ve ricâl birer birer nizam vermiş biz anların nizâmını yıkmadayız anlarda bizim gibi insan değilmidir. Ben avnü inayeti bari ile icrayı siyasette ve rafette kusur etmem dünya siyaset ve adalet ile nizam bulur ve elyövm devletimin iki düşmana seferi var hal nasıldır, hazineler malum, zahire malum, asker ve barut ve mühimmatın nizamı ve keyfiyeti nicedir. Cülûsu hümayunum henüz vaki olmakla işlerin evvel ve ahırına vakıf değilim, devletimin hali nicedir. Ketmetmeyüp doğruca müzakere edüp badehu hakikatı bildirmekte kusur etmiyesin bu alem bana amanettir bildirmeniz matlubumdur.

[1] 1787 de Rusya ve Avusturya ile bir harp açılmış sadrazam cepheye gitmişdi. Onun için Hattı humayun sadaret kaymakamına yazılmıştır.

Bir güna mülahaza edüp bildirmezseniz yarın huzuru baride iki elim yakanızdadır yarap bu kulların bana bildirmediler deyüp ben halas olurum bu günden sonra rüşvet alıp ve zulüm edüp ve edenleri bilip ligarazın ketmederseniz vallah ben elbet duyarım âbâ ve ecdadım ervahı için evladım dahi olsa kıyarım. Ve siyaset ederim böyle bilip öyle hareket edersin din ve devletime sadakat edenlere haklarına efzun riayet ederim ben doğru söze murgber olmam devletimize hayırlı olan ne ise hakikatile bana bildiresin «bu hattı humayun üzerinde üçüncü selimin iştirakile bir meclis akdedilmiş bunu müteakip de şeyhülislam dairesinde kurulan meclisde şu kararlar alınmıştır :

1 — Mukataat sahipleri insaflı adamlar tevkil edecekler, muayyen vergilerinden başka halktan vergi almıyacaklardır.

2 — Ayan ve cizyedarların mezalimine nihayet vermek için vali ve mütesarrıflar sık sık değiştirilmiyecektir.

3 — Askeri nizamata göre tekaüt defterine mukayyet olanlar sefere iştirâk edeceklerdir.

4 — Kadılar tayin edildikleri vilâyetlere bizzat gidecekler ve fukarayı siyanet edeceklerdir.

5 — Arpalık sahipleri arpalıklarına dindar kimseleri gönderecekler ve mahsulün beşte biri gönderilene verilecek mütebakisi ile arpalık sahipleri iktifa edeceklerdir. Aksi takdirde bu gibi memurlar vazifelerinden azledileceklerdir.

6 — Mülazemet vazifeleri ehline verilecektir.

7 — Vilâyetlerde muhtar intihabına valiler, şehir kethüdası intihabınada kadılar karışmıyacaklardır.

8 — Valiler, Kadılar, Naipler, Muhtarlar, Şehir kethüdaları nizamı devlet haricinde bir habbe almıyacaklardır.

9 — Meyhaneler kapanacaktır.

10 — Halk gösterişe, kıyafete fazla kıymet vererek isra-

fa meydan vermektedir. Bununla beraber kılık ve kıyafete itibar ediliyor diyerek bir çok kimseler gösterişli giyidmektedir. Bu gibilere meydan bırakılmıyacaktır.

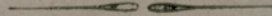
11 — Rüşvet ve hatıra riayet mülgadır. Hatıra riayet de manevi ruşvet demektir.

12 — Her işe erbabı aranacak ve tayin ve nizamı memlekete mugayir hareket edenler tedip olunacaktır.

Görülüyorki:

Gerek üçüncü Selimin hattında gerekse şeyhülislâm dairesinde alınan hararlarda memleketin umumi muvazenesini yoluna koymak için iktisadî, kültürel, sosyal, tedbirler almak hatıra gelmemiştir. Sathî görüşlerle fayda melhuz olmıyan bazı tedbirler alınmıştır.

Balıkesirde

(Yürük ve Çetmi türküleri)

II

Yenişehirde :
KEMAL ÖZER

(9)

1 — Karedir kaşım, yastadır başım
2 — Gulret kalemine çekilmiş karedir kaşım
3 — Genç yaşımda gülmedi garip başım
4 — Ver benim âhimi ben kendime yar buldum

(10)

1 — Ne ötersin garip garip engin ovada
2 — Yavruların galmış arar seni yuvada
3 — Kendin gurbatta gönlüm sılada
4 — Yasıln dağların göreyim sılamı

(11)

1 — Ben gidiyom a sevdiğim habarcığın olsun
2 — Bağçendeki gonce gullerin sararsın solsun
3 — Ben gidersem a sevdiğim seni kimler eğlesin
4 — Ya uyanda uyan sar beni yar olduğunu bileyim

(12)

1 — Karedir şu ince kaşım yay eylemişler
2 — Akılcığımı başımdan zay eylemişler
3 — Bu gunde guzelleri pay eylemişler
4 — Varında bakın ayler sevdiğim kime düştü

(13)

1 — Bağçene bir gül diktim a sevdiğim tutar ise
2 — Dallerinde bülbüller öter ise
3 — Benim de vadem senden önce biter ise
4 — Sür Kabrimin daşına gar beyaz . . . . .

(14)

1 — Yaz gelir engin dereler yurd olur
2 — Sivri sinekler yeşil başlı kurt olur.
3 — Bir güzel sevdiğine saramazsa ölür
4 — Ölür de gider yüreğine dert olur.

(15)

1 — Gel güzelim seninle bir bahçe tutalım
2 — Yar yemişini yiyelim de güllerini kokalım
3 — Hangi din haklıysa gel ona tapalım
4 — Gel gız müslüman ol galma ermeni

(16)

1 — Evlerinde önü harman alanı
2 — Al gız çemberini bağlan valanı [1]
3 — Kendin gelmezsen a sevdiğim gönder selâmı
4 — Bir çift selâmına kayıl oldum ben senin

(17)

1 — Bir çeşme yaptırdım altın oluklu
2 — Suyunu getirtdim mercan balıklı
3 — Bir yar sevmiştim o da evvelden yavuklu
4 — Ya kimim, kimsem yoktur yanar âler gezerim

(18)

1 — Gır atım tavlalarda beslenir
2 — Yagarda yağmur top zülüflerin ıslanır
3 — Kınalı da keklik gafeslerde yeter
4 — Güz baharlar gelsin çıkalım yâleye

[1] Bir nevi baş örtüsü.

(19)

1 — Seçin alar yiğitin eyisin seçin
2 — Koç yiğit kefenini atlastan biçin
3 — Yeğin = atlar besledim goç yiğit için
4 — Felek senden bir muradım galmadı

(20)

1 — İki gider beş ardıma bakarım
2 — Gözlerimden ganlı yaşlar dökerim
3 — Hemi ayrılık hemi gurbatlık çekerim
4 — Ayrılık derdinin dermanı nedir sevdiğim

(21)

1 — Çeşmeleri yonsul tutmuş akıyor
2 — Sevdiğim dönüp arkasına bakmıyor
3 — Çözüp gumuş düğme gul
memeyi kokmıyor
4 — Çaresiz derdlere saldın beni sevdiğim

(22)

1 — Yâle yolunda göç gatar
2 — Eşinden ayrılmış bir keklik öter
3 — Şu guzelden ayrılmak ölümden beter
4 — Ölüm olsun ayrılmak olmasın

(23)

1 — Sarı yıldız doğdu dirler hüceden
2 — Şevk düştü pençereden bacadan
3 — Uykusuzmu galdın yonsa = dunku geceden
4 — Uyan sevdiğim sabahlar oldu

(24)

1 — Doğan ayın onu oldumu
2 — Leleler zunbullar boynunu eğdimi
3 — Sevdiğim yonsa gardaşın = kardeşin döğdümü
4 — Ben de senin için yanar âlerim

(25)

1 — Aşağıdan beri gelen kazilar [1] gibi
2 — Derdi yüreğimde sızılar gibi
3 — Eşinden ayrılmış görpe guzular gibi
4 — Ben de senin için yanar âlerim

(26)

1 — Sabah oldu deye uyarma beni
2 — gozum ganlı yaşılan doldu neyleyim.
3 — Âlemlerin gulleri aldır gırmızı
4 — Benim gullerim soldu neylerim

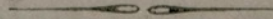
(27)

1 — Gene doğdu ayılan ülker
2 — Yüreğimi bağladı gamilen = evkâr
3 — Bazı yiğitler vardır ölümden gorkar
4 — Ne gorkarım sevdiğim ergeç yolumdur

(28)

1 — sevmenleri [2] bar bar bağrışır
2 — goyonlar gaya dibi dolaşır
3 — Anasına bubasına gara habar ulaşır
4 — Nittin ganlı çaylar allı gelini

[2] Caziler
[2] Bir bayrak oltında toplananlar

Bursa ve çevresindeki Halk türküleri

R. R. Yücer

Halk türkülerile uğraşanlar, bu türkülerin nasıl birbirinin diğer yere geçdiğini ve bu geçiş esnasında beste ve güfte bakımından bazı değişiklikler gösterdiğini bilirler. Bunun için «Bursa türküsü» diye müstakil, mevzulu bir türkü şekli olmasa gerektir.

Halk türkülerinden bir kısmı, temamile mahallî ve mevzi'î bir renk ve koku taşıyabilirler, o yerde, yahut çevresinde vukubulan bir hadise üzerine yakılan türküler vardır. Fakat halk türküsü vasfını taşıyan her türkü, güftesindeki bir kaç kelimelik bir değişme ile derhal bir yerden başka bir yere mal edilebilir. Türküler arasındaki farkı, mekam, yani ağız ve ezgi dediğimiz beste başkalığı meydana gelir. Bursa türküsü diye aldığımız «Kasap Mehmet» türküsü, bu gün Erzurumda da söyleniyor. Ağız ve ezgı farkını kaldırırsanız, güftedeki kelimeler birbirinin temamile aynıdır. Bundan ötürü bir halk türküsüne, mutlaka falan yerin malıdır diye damga vurmak doğru değildir. Zaten halk türküsünün birinci vasfı da müşterek bir cemiyetin müşterek malı olmasıdır.

Bursanın bir «Sarı Mustafa türküsü» var ki, hiç değilse ayrı ayrı beş altı yerde dinlemişdim:

Fese bak fese ne kadarda al
Ne güzel belindeki morlu şal..

Diye başlar. Birde hikâyesi var: Bursanın kuzgunluk mahallesinde tütün kaçakçılığı eden sarı Mustafa adındaki delikanlı, kolculara teslim olmamış, mahallesinde öldürülmüş; Bu türkü de o vaka üzerine çıkmış...

Muallim Nacinin aruzunu hatırlamadınızmı? Hele:

Entarisi ala benziyor
Şeftalisi bala benziyor

Mısraları, hiç birinize yabancı gelmiyecek.. Bu türkünün Bursa ile tek münasebeti ve hikâye ile tek teması, bir kıtasında «Kuzgunluk» adının geçmesinden ibaret:

Sol böğrümde kurşun yarası
Annesinin bir danesi
Kuzgunluğun merdanesi...

Halk türkülerindeki bu karışıklığı, bu alış verişi katî olarak kestirmek, türkünün şair ve bestekârını, yani mevsukiyetini ve hakiki menşeini bulmak kadar güçdür.

Alıverin martinimi destime
Bine idim kır atımın üstüne

Türküsünü de öz Bursa malı diye kabule imkân yoktur. Çünkü bu türkünün ikinci kısmı, Eskişehir taraflarında, hemde Bursadakinden daha düzgünce olarak vardır:

Bursa :

Bir incecik yol gidiyor yemene
Ilgın ılgın al kanım akıyor çimene
Selâm söylen nazlı benim yarime..

Eskişehir :

Bir incecik yolum gider yemene
Ilgın ılgın kanım damlar çimene
Ölüm varmış güzelleri sevene

Ay karanlık gece vurdular beni
Yarin çevresine sardılar beni..

Hele nakarat kısmındaki vurulma ile yar çevresine sarılma, daha bir çok türkülerde yer almıştır:

İzmirin içinde vurdular beni
Yarin çevresine sardılar beni..

Yine bu türkünün bir parçasındaki:

Efeleri çamlıcada bastılar
Cepkenini çam dalına astılar

Mısraları ile, meşhur: «Halimeyi samanlıkta bastılar; şalvarını gül daline astılar» Sözleri arasındaki benzerlik meydandadır.

Türkülerin hemen pek çoğunda bu hal vardır. Bana, Bursada çıkarılan bir türkü yazdırdılar. Şöyle böyle, yarım asır kadar evvel, İnebey caddesinde «Gözetici dede» civarındaki evlerin birinde oturan «Saniye» için düzülmüş, türkünün ilk satırı «Karşıdan karşıya olurmu böyle?.» dır. Aynı mısraı «Urfa» ve «Gönül» türkülerinde de görüyoruz. Saniye türküsünün son kısmı şöyledir :

Karşıdan geliyor bin beşyüz atlı
İçinizde yokmu Saniye adlı
Meyvalar içinde şeftali tatlı..

Bunları okuyunca, hikâyeye inanmak lâzım. Türküde hem «Saniye» nin adı geçiyor, hemde Bursanın meşhur yemişi «Şeftali» ye rastlıyoruz. Halbuki birde Anadolunun «Fadime» türküsünün aynı kıtasına bakın:

Karşıdan geliyor aman beşyüz atlı
Varmı içinizde sevdiğim adlı
Yemişler içinde şeftali tatlı...

Hangisi hangisinden alınmış ?. Meçhul !..
Bizim bir dağ türkümüz vardır:

Beyler bahçesinden armud sallanır
Yağmur yağar silâhlarım paslanır
Bir gün olur deli gönül uslanır

Aşırdılar karlı dağdan keşişden
Ayırdılar akranımdan eşimden..

Meşhur «Sarı Zeybek» türküsünün hemen hemen aynı. Sarı zeybeğin son kıtası şöyledir:

Uzun olur efelerin bıçağı
Beşyüz dirhem Trabulus kuşağı
Yiğit olur Anadolu uşağı
Aşırdılar karlı dağdan keşişden...

«Yiğit olur» dan sonra «Anadolu» yerine «şu Bursanın»

olsaydı, «keşiş» e dayanarak «Sarı zeybeğin» bir Bursa türküsü olduğuna hükmetmek pek ziyade kolaylaşırdı.

Biz, Bursa ve çevresinde «Yerli malı» diye söylenen halk türkülerini toplarken, bütün bu mülâhazaları göz önünde tutmağı çalıştık. Fakat kesin bir neticeye varmağa imkân bulamadık. Onun içindir ki, duyduklarımızı, aslı ve esası ne olursa olsun not etmekle iktifaya mecbur olduk. Bunların hakikî incelenişini, Genel Türk folklöriyle meşgûl olanlara bırakıyoruz. Maksadımız, bilen ve söyliyeni git gide azalan türküleri, unutulmaktan bir dereceye kadar korumak ve kurtarmaktır. Buraya aldığımız türkülerin çoğunu, Müftülük baş kâtibi bay H. Kemalin kuvvetli hafızasına borçluyuz.

Bursa türkülerinin ekserisi «sekme» denilen dört buçuk tempolu oyun havalariyle söylenir. Düğün havalarının hemen hepsi böyledir. «Saniye» türküsünde olduğu gibi bazı türkülerin bestelerini, bildiğimiz musiki mekamlarına uydurmanın zorluğundan bahsettiler. Bunları notaya almak, musiki bilenlerin vazifesidir. Biz sadece ele geçirebildiğimiz türkülerin güftelerini yazmakla iktifa ediyoruz:

Saniye türküsü

karşıdan karşıya - aman aman - olurmu böyle - a yarim
Ellerim koynumda aman merhamet eyle
Sen kimin yarisin gel doğru söyle

Kalemdir kaşların eğmeli değilmi
Elâdır gözlerin sürmeli değilmi
A kız de annen seni bana vermeli değilmi

Karşıdan geliyor bin beşyüz atlı
İçinizde yokmu Saniye adlı
Meyvalar içinde şeftali tatlı
Kalemdir kaşların...

Efe türküsü

Alıverin martinimi destime - efem

Bine idim kır atımın üstüne
Beşyüz atlı gelemedi üstüme
Datlı uykulardan uyanamadım
Top zülüflüm çakırım senden ayrılamadım

Bir incecik yol gidiyor yemene
Ilgın ılgın al kanım akıyor çimene
Selam söylen nazlı benim yarime
Tatlı uykulardan...

Efeleri Çamlıcada bastılar
Çepkenini çam dalına astılar
İkimizi bir tahtada kestiler
Tatlı uykulardan . . .

Sarı Mustafa türküsü

Fese bak fese nekadarda al
Ne güzel belindeki morlu şal
Dimedimmi ben sana burda kal
Kalamaz ne çare eli şanlıdır
Burma bıyıklı delikanlıdır

Entarisi ala benziyor
Şeftalisi bala benziyor
Benim yarim sana benziyor
Olamaz ne çare . . .

Sol böğründe kurşun yarası
Annesinin bir tanesi
Kuzgunluğun merdanesi
Olamaz ne çare . . .

Setbaşı türküsü

Setbaşının lanbaları harlıyor
Cerrah gelmiş yaralarım bağlıyor
Anam babam baş ucumda ağlıyor

Kıyma bana merhamet et ey peri
Ben değil âlem sana hep müşteri
Setbaşından ine çıka yoruldum
Ben saffetin hançerile vuruldum
Vuruldumda âlemlere duyuldum
Kıyma bana . . .

Kasap Mehmet türküsü

Mehmedim Mehmedim gel yat dizime
Sürmeler çekeyim elâ gözüne
Uyma dedim uydun iller sözüne
Yandım kasap mehmet yandım elinden
Kader de böyleymiş ne gelir elden
Hastane önünde bir yeşil çadır
Çadırın içinde Mehmedim yatır
Şimdiki ahbaplar saymıyorlar hatır.
Yandım kasap mehmet . . .
Kaplıcada havuz etrafı yavuz
Önümüzde kara şişe mezemiz karpuz
Yeni yoldan yetişti eniştem hafız
Yandım kasap mehmet . . .

Bursanın ışıkları

Bursanın ışıkları
Gümüştür kaşıkları
Yavrusunu kaybetmiş
Ağlıyor uşakları
Haydindi Bursalı Bursalı
Geliver her salı her salı
Eğer de sarı malı
Gelmezsen bil ki başın sevdalı

Yemeni türküsü

Ben yemenimi - Aman aman - al isterim
Ortasında - Oğlan oğlan - dal isterim
Bir cilveli yar isterim
Al gel oğlan yemenimi
İllere virmem ben yarimi
Ben yemenimi serdim taşa
Yazılanlar gelir başa
Sağ olası binler yaşa
Al gel oğlan . . .

Düğün havası

Nar ağacı nar veriyor
Gül ağacı gül veriyor
Benim yarim el veriyor
Al bağlan da gel gel - aman
Şal kuşan da gel gel
Nar ağacı narsız olmaz
Gül ağacı gülsüz olmaz
Benim yarim bensiz olmaz
Al bağlan da . . .
Ne didim de sevdim seni
Dillere düşüdün beni
Kâşki görmeyeydim seni
Al bağlan da . . .

Dividi var

Dividi var kalemi var yazı yazarlar
Bir eline sünger almış yazı bozarlar
Şimdi zemane kızları kolkola gezerler
Ah ağlarımda ağlarım karalar bağlarım
Tabibimsın a sevdiğim yanar ağlarım döner ağlarım

Aşalım

Aşalım aşalım dağlar aşalım
Coşalım coşalım ovaya düşelim
Kaderde böyleymiş helâllaşalım
Ölürüm ayrılmam bir danem senden
Ölürüm vaz geçmem sevdiğim senden.

Melek türküsü

Aygın baygın Meleğim
Saat kaçta geleyim
Senin de aşkına ben yandım
Oynada bir yol göreyim
Ay doğar aşmak ister
Alyanak yaşmak ister
O benim deli göynüm
Yare kavuşmak ister
Küp dibinde un eler
Tombul tombul memeler
Memeler baş göstermiş
Ilik tutmaz düğmeler
Küp dibinde bulgurum
Ben Meleğe vurgunum
Melek benim olmazsa
Ben kendimi öldürürüm
Küp içinde pastırma
Kız saçını kestirme
Kestirirsen az kestir
Arap kızını küstürme

Harman türküsü

Harmana kuyu kazdım
Hem okudum hem yazdım

Baktım yardan vefa yok
Alnına vakıf yazdım

Lâden suyu kum suyu - meleğim aman
Ben sallayım sen uyu - gıdı gıdı

Harman yeri baş yeri
Yavaş yavaş hoş yürü
Lâden suyu kum suyu
Ben sallayim sen uyu
Harman yeri yarılır
Annem bana darılır
Ay annen darılırsa
İl oğludur sarılır

Dağ türküsü

Beyler bahçesinde armut sallanır
Yağmur yağar silâhlarım paslanır.
Bir gün gelir deli gönül uslanır
Aşırdılar karlı dağdan keşişten hey
Ayırdılar akranımdan eşimden hey

Yılana bak yılana
İnce bele dolana
Beş yârimi kaybettim
Beşi birlik bulana

Yılan aktı kazele
Meyil verme güzele
Vallah billâh kan ederim
Yârim ile gezene

Hacı Arif türküsü

Şu dereyi geçelim

Kuzulara yonca biçelim
. . . .
. . . .
Aman aman
Hallerim yaman

Dam üstünde gezerim
Al kiremidini ezerim
Ben Hacı Arifin kızıyem
Sele serpe gezerim
Aman aman
Hallerim yaman

Bugün hava yağmurluk
Ah ayağında çamurluk
Kızın gönlü var amma
Anasında gâvurluk
Aman aman
Hallerim yaman

Küp dibinde bulgurum
Ben mollaya vurgunum
Verirsen mollaya ver
Ben cahilden yılgınım
Aman aman
Hallerim yaman

Sarı pabuç giyelim
Has bahçeye gidelim
Hacı babam duyarsa
Tay boşanmış deyelim
Aman aman
Hallerim yaman

Kara inek yoğurdu
Fadimem oğlan doğurdu
Oğlan da yere düşmeden
Vay baba diye bağırdı
Aman aman
Hallerim yaman

Keklik türküleri

I

Tarlada keklik kovarım
Düştüm de dizimin ovarım
Kaybettim eşimi ararım

Ah yavrum alayım seni
Bağrıma saraydım ben seni
Ağalar kevran geliyor
Dertlere de derman geliyor

Tarlada alıç ağacı
Dibinde keklik pilici
Geliyoru canlara kıyıcı = Yahut: hadin hey yüzlere gülücü

Ah yavrum . . . . .

Tarlada keklik dalaşır
Kakması da al kana bulaşır
Herkes yârine dolaşır

Ah yavrum . . . . .

II

Ben bir keklik olaydım
Yol üstüne konaydım
Gelen geçen yolculara — kara gözlüm
Ben yârimi soraydım

Ak taşı kaldırsalar
Yılanını öldürseler
Yâri güzel olanın
Cennete gönderseler

Karanfıl katar oldu
Ayrılık beter oldu

Sürmeli gözlü hanımım
Gözüme tüter oldu

Keten gömleğim ensiz
Nailem — olamıyorum sensiz
Koynuna yılan girsin
Nasıl yatıyon bensiz .

Turna türküsü

İki de turnam geliyr aklı karalı
Birini şahin vurmuş göksü yaralı
O hanımın bilmem aslı nereli

Kol kol olmuş geliyor çifte kumrular
Kol kol olmuş geliyor garip turnalar

İnme turnam inme sen bu pınara
Avcı tuzak kurmuş var yolunu ara
Bizim işimizi allah onara

Kol kol olmuş geliyor garip turnalar
Kol kol olmuş geliyor çifte kumrular

Mendilim türküsü

Mendilim mavi dallı
Ucunda lira bağlı
İşittim yârim hasta
Acıdım vah zavallı

Canım yelelellim çillenmiş
Çınarlar çiçeklenmiş
Aşk olsun yârim aşk olsun

Puhu türküsü

İki puhu bir derede su içer
Içer içer dertlilere dert açar
Puhum senin gonlünden kimler geçer

Zalim avcı nasıl kıydın bu cana
Kıyılır mı bu yaşta tatlı cana

İki puhu bir derede ötüşür
. . . .
İki hasret birbirine kavuşur

Zalim avcı . . . . .

Şekerim türkusu

Suya gider su destisi kırılır
Eve gelir gül benzini soldurur
Bu dert beni iflâh etmez öldürür

Şekerim şekerim ben şekerimden isterim
Şeker hanımı kaymak ile beslerim

Suya gider bir elinde tas var
Tasının içinde üç elmas var
Benim yarin benden gayrı nesi var

Şekerim şekerim...

Bizim evden yümsek bina bulunmaz
Yolla selâmını bizde zay olmaz
Varın söylen annem evde raz olmaz

Şekerim şekerim...

Varın bakın sandığında nesi var
Sırmalı yemeni al püskülü fesi var
O yârin benden başka nesi var

Şekerim şekerim...

Bozahane, meyhane ve kahvehane yasakları :

R. R. YÜCER

Bozahanelerin yarısı beyliğe, yarısı da vakfa aitti. Padişahın nasbettiği bir emin ile, hassa harc emini ve âmil tarafından idare edilir, Ramazan ayı hariç olmak üzere kesime verilirdi. (1486) - 891 de Bursa bozahanelerinin sayısı dokuzu buluyordu. Bu daha sonra biraz daha artmıştır. Günde 25 akçadan 100 akçaya kadar kira getiren bozahaneler vardı. Bunları tutanlara müstecir, içinde çalışanlara da (iş eri) derlerdi.

Bir aralık (1513 — 919 yılında), bozahanelerin kirası adamakıllı düştü. Bursada çıkan Tâun hastalığı üzerine « yiğit yiğit şehirden gidip şehir hâlî kaldığı » için, işler bozuldu ve evvelce 25 akça getiren bozahaneyi on beşe vermek mecburiyeti hasıl oldu. Meşhur bozahanelerin isimleri şunlardı: Balıkpazarı, Odalar, Gallepazarı, Kayabaşı, Öyleyegeldi, Tatarlar, Setbaşı, Pınarbaşı, Tahtakale, Demirhisar, Kamber, Tahılpazarı, Atpazarı, Kocanaip ve Yenibozahane.... Bunları müslümanlar tutardı.

Bozakanelerde darı işlenirdi. Mudanyaya kadar da sevkiyat yaparlardı. (1592) - 1001 senesinde, darı tedarikinde müşkülâta uğrayan bozahaneciler; kuşçularla, resim vermeden bozahane açanların, piyasada darı bırakmadıklarından şikâyet ettiler. Bir aralık suhteler, bozahanelere dadanarak gece geç vakitlere kadar buralarda vakit geçirmeğe başladılar. 924 (1518) yılında, Bursa bozahanelerinde - olagelen âdet üzere- «Hamr» satılmasına izin verildi. Zoka isimli bir «zimmî» bu işin üç yıllık iltizamını elli bin akçaya çıkardı. - Sicil 28/64.

Meyhanelere gelince; Bursadaki rum, ermeni ve bilhassa yahudiler, rahat rahat rakı ve şarap çekiyorlardı. Yahudilerden alınan türlü vergiler arasında «Bedeli hamr - şarap parası» diye bir resim vardı. Şarap imali (öşre=ondabir) e tabidi. Bursada bu öşürden yılda 110 bin akçe birikirdi.

Bu yüzden yahudiler, serbestçe içki yapıyor, ve kullanıyorlardı. 976 (1568) de yahudilerin şarap sıkmalarına mani olmak istiyen zabıtaya bu işe karışmamaları bildirildi. Ancak bu imtiyaz şarta bağlıydı. Yahudiler içkiyi yalnız kendileri için yapacaklar, «Batıl ayinlerine göre» içecekler, fakat bunun alenen yapmıyacaklardı.

Hele müslümanlara içki satmak şiddetle yasaktı. Kanunî Süleyman ve sarı sultan Selim zamanlarında bu yasak daima tazelenmişti. Fakat emri tatbik etmek, ferman göndermek kadar kolay olmuyordu. Yahudi evleri keyif erbabı için tabiî birer uğrak olmuştu. Hatta «Taze oğlanlar» bile, bir birini kandırıp bu evlere giriyor, sızıp hasta oluncıya kadar şarap ve rakı içiyorlardı.

«Işıklar» civarında «Sekeleme» denilen yerde, vaktiyle bir hıristiyan köyü vardı. Hayli zaman harab bir halde kalan bu yere, sonradan evler yapıldı, bir de cami kuruldu. Bu sahadaki «Gülçiçek hatun» evkafını idare eden kadın, buradaki binalardan birini, eskiden meyhane diye, bir hrıstiyana verdi. fakat yeni meyhaneden mahalleli memnun olmadı. « Sulehâ ve ulema » nın rahatı kaçtı. Kadıya baş vurup padışahtan irade çıkarttılar ve meyhaneyi kökünden yıktırdılar. Sicil: 35/428 — Sene 931 - 1524.

(1533) — 940 da «Yenişehir haslarından Kestel, Serme ve Kazıklı» köylerinde içki satışı, bir ferman'a yasak edildi. Yine ayni yıl içinde Dimo, meyhanesinde şarap sattığı için, subaşıya seksen akça «cerime» ödedi. Bununla beraber, şehir içinde meyhaneler alabildiğine açılıyor, mahalle aralarına kadar giriyor, ve buralarda cuma günleri herkes namazda iken bile içki içiliyordu. Bu halden müslümanlar kadar hıristiyanlar da şikâyetçi idiler. Mehmet Karamanî mahallesinde,

Setbaşı bozahanesinin yanında, evvelce kapatıldığı halde sonradan yine açılan Yorginin meyhanesi, halkı çok rahatsız ediyordu: "Ayallerimiz hamama gitmege, taşra çıkamaz olmuştur; ehli fesat hergâh meyhanede şürbihamr ederek, bir gün büyükçe bir fesat çıkmak muhtemeldir„ dediler. Meyhanenin kapatılmasına ve içki küplerinin kaldırılmasına hüküm aldılar. (Sicil - 73). 942 (1535) de Yazıcı oğlu Yaninin, komşusunun kapısı önünde açtığı meyhane, şikâyet üzerine kapatıldı.

Hoşnutsuzluk o derece artmıştı ki, birgün saraydan Bursa kadısına şu emir geldi: «Setbaşında eskidenberi mevcut olup birkaç kerre yasak edildiği halde boyuna tamir edildiğini duyduğum meyhaneleri kapat; kimseye içki sattırma; emrimi yerine getirdiğini bana yaz; şimdiye kadar neden bunları kaldırtmadığını da ayrıca bildir!.» - Sicil 73 408.

Kadı efendi derhal paçaları sıvadı, faaliyete geçti ve Setbaşında Kirkor oğlu Morat, Todori oğlu Şirmert, Abidin oğlu Murad ve Oran oğlu Anton adındaki «zimmileri», hükme aykırı olarak meyhane açtıklarından ve müslümanlara içki sattıklarından ötürü, kimini hapis, kimini «tazir» ile cezalandırdı. - Sicil: 73-416.

Bu sıkı üzerine herkes, gizli içkiye düştü. Meyhanelerde kafayı çekemeyenler, hususî yerlerde toplanarak «hamr meclisi» yapıyorlardı. Ekseriya dayaklı ve kanlı vakalarla karışan ve içine kadınları da alan bu toplantılar, şehrin asayişini daha çok bozuyordu. O kadar ki, eskiden varken sonraları bakımsızlıktan harabolan «mahalle kapıları»nı yeniden yapmak lüzumu bile hasıl oldu ve Kurdoğlu köprüsünün başındaki eski kapının «Yeşil» evkafı tarafından yaptırılmasına karar verildi. — (Sicil 59-73, sene 965-1557).

İçki âlemlerini önlemek kabil olmuyordu. Ekmekçi kel Hasanın fırınında kafayı çekenler, kendilerini tutmağa gelenlere bir temiz sopa çekiyorlar; Seydi usûl mahallesinde bazı yeniçerilerle acemi oglanları, arelarında bir yeniçeriyi yaralıyorlardı. Çavuş köyü civarında Yusufun bahçesinde, yine böyle bir şarap meclisinde " tabıl ve nakkare ile söhbet„ den sonra.

Karabudak denilen pazarcının asılmış olarak bulunduğu haber veriliyordu. İçki satışı yasak edilen Kazıklı köyünde, İlyasın evinde bir sarhoş söken ağacı ile arkadaşına saldırıyor, o da ötekinin kasığına bıçak saplayıp ölümüne sebep oluyordu. Zâbıta, katili bulunamıyan meçhûl cinayetler karşısında kalıyordu.

Bir taraftan da düğünlerde «çengi avratlar» oynatılıyor. bu yüzden de fenalık artıyordu.

Kanunî Süleyman, bir emirle bunu da menetmeğe çalışıyordu. Bursa kadısına İstanbuldan gelen bir fermanda şöyle deniliyordu: «Bazı kimselerin düğün münasebeti ile toplanarak çengi kadınlar getirdiklerini, sokaklarda bunlarla aleren dolaştıklarını, kepazelik ettiklerini işittim. Zamanımda böyle şeylere râzı değilim. Halka sıkıca tenbih edin; zengin ve fakir yüksek ve aşağı kim olursa olsun, meclislerine çengi kadın getirmesinler ve sokaklarda fahişelerle dolaşmasınlar. 73/408

Padişah az sonra bu emrini Kayseriden tekrar ediyordu. (Bursada içkiyi ve cemiyetlerde cenk ve çegareyı ve kadınların çarşıya çıkıp şeriata uymaz işleri yapmasını yasak etmiştim. Halbuki yine taze kadınlar pazara çıkıyor, şehirde dolaşıyor ve şehir dışına uzanıyorlar. Ortada dolaşarak kötülük eden kadınlara mani olacaksın. Meyhaneleri ise bizzat sen gezip göreceksin, hangisinde içki varsa haklarından geleceksin .)) — Sicil 73/408 .

981 (1573) de, dışardan şehre şarap ve rakı getirmek menedildi ve yasağa baş eğmiyenler cezalandırıldı. -- Sicil 118. Bu tarih, Sarı Sultan Selimin son yıldır. İçki yasağı hakkındaki şiddetli hükûmler, üçüncü Murat zamanında yeniden canlandı. 982 (1574) ramazanının sekizinci günü tahta çıkan Murat III sâdâttan (yani peygamber soyundan gelenler ile) talebenin sarhoşlukları için . . ((Bunlara tenbih edin ; sarap içmesinler, kendi hallerinde yaşasınlar)) Tacup ! . diyordu. Fakat az sonra sert ve şiddetli bir emir gönderdi : ((Bursadaki kapı kullarım ve müslümanlar şarap içemezler. Bundan böyle hiç bir müslüman içki içmiye-

caktir. Bursameyhanelerinde yoklama yapılsın. Her ((Zimmî)) ye, kendisine yetecek kadar içki bırakılsın kalanı sirkeye çevrilsin . .

« — Sicil 126

●

Üçüncü Murad, kahvehanelerin de aleyhindeydi. 986 (1578) senesinde Bursa kadısına yolladığı fermanı, gözden geçirelim:

«Bundan evvel, tahta çıktığım zaman bir emir gönderip şeriata uymıyan işleri yasak etmiştim. Demiştim ki: Zimmî taifesi islâmlara içki satmıyacak ve (Saderu oğlanlar, perişanî tülbendler sarınup), dürlü elbiseler giyüp levendler ile gezmiyecekler. Bilhassa, fesatçıların toplantı yeri olan kahvehaneler, külliyen kaldırılacak.

Halbuki, bu fermana rağmen kahvehanelerin işlediği, hattâ evvelkinden fazla olduğu görülüyor. Kadılardan ve müderrislerden bazıları, (mülâzım ve danişmentlerden = talebeden) ve sair havaî ehlinden bir çok adam kahvehanelerde toplanıyor. (Taze oğlanlar ile kahveler içip, bir şey ve macun ve beng ve afyon tenavül) ettikleri yetmiyormuş gibi, kahve bahanesiyle şarap ve rakı içiyorlar. (Nerd = tavla, ve şatranç ve tavla ve kumar) oynayarak, vakitlerini türlü yasak ve kötü işlerle öldürüyorlar. Bu yüzden sanat ve sair kazanç erbabı tenbelleşiyor. İlim adamları ve talebe cahil kalıyor. Bunlardan türlü rivayetler ve haberler çıkıyor. Hiç birine bakan, aldıran yok.. (İmdi gaflet caiz değildir). Artık bundan sonra bir emir daha verecek değilim. Bu fermanımı dinlemeyenleri cezalandıracağım. Kapı çavuşlarımdan Ali çavuş oraya gelince, bu işlerle bizzat meşgûl olacaktır. Şehir içine dellâllar çıkartup, emrimi herkese duyursunlar. Bundan böyle hiç kimse kahvehanelerde, yatmayacak ve kahve işletmiyecek. Bütün kahvehaneler, kimin olursa olsun derhal kaldırılacak. Aylaklar ve cahiller kendi işlerine, ilim erbabı da derslerine bakacak. yine kahvehane işletildiği ve toplantı yapıldığı görülürse, Bunu senin dikkatsizliğine vereceğim. Kimseyi kayırmayacaksın. Müslümanlara içki satan kefereyi ve kahve işletüp milleti kö-

tü yola düşürenleri ve uslanmıyan eşkiyayı su başına tutturup bana yollaki, küreğe virile. Kadı, Müderris gibi memuriyet sahiplerini, kim olursa olsun, adını ve şahsiyetini yazıp bildirki memuriyetlerinden azledeyim; Memur olmayanları işe tayin etmeyeyim; Diğerlerini de döğdürüp cezalandırayım. Subaşı ve asker, bu hale göz yumarlarsa, banları da kahvecilerle birlikte tutdur. Hepsini küreğe koşayım ve subaşının hakkından geleyim. Vaziyeti gizlice yoklatacağım. Uyuma, dakika geçirme ve bu emrimi hem sicille geçir, hemde aslını mahkemede saklaki, şimdiki ve sonraki Kadılar buna göre hareket etsinler. - «Sicil numarası» 131 / 225 :

●

Bu sıkı emirlere bir gün «Tütün yasağı» da ilâve edildiği halde, iş yine varacağı yere varmış; sarayda her türlü zevk ve sefahati kendisine mübah görerek salkım yutanların halka verdikleri talkınlardan, pek tabiî olarak hiçbir müsbet netice alınamamıştır. Dördüncü Murad gibi amansız ve çelâllı bir padişahın zamanında bile içki, din adamlarına varıncıya kadar yayılmıştı. (1680) 1091 Yılı sicillerinden şu vakayı alarak sözü bitirelim: Hamitler köyü imamı İbrahim efendi, Kadılar huzurunda «Bundan böyle şarap içmiyeceğine söz vermiş, tövbe ve istiğfar etmiş ve : - Şarap içersem vazifemi başkasına verin. razıyım!. dimeğe mecbur olmuştur.»

Sicil numarası : 356

Tevekkül

EMİN ÜLGENER

Gün; gelecek bir misafir sabahtan
Ve sükûn zamanın ilk meyvesidir .
Dünün boş geçtiğini bildiğimiz halde ,
Neden hergün bu bekleyiş allahtan . . .

●

Tevekkül ; her insanın bildiği sır ,
Mütemadî aldatmada bizi .
Ve bu bekleyişlerden habersiz , sürüyor
Günler bazı bir an , bazı bir asır . . .

Suna boylum

NİZAMİ NEFESLİ

Gönlümün biricik nazlı yolcusu
Rüzgar gibi geçme dur suna boylum
Uyandı gönlümün deli duygusu
Saçından bir kement vur suna boylum

●

Gül utanır adın dile gelirse
Goncalar bürünür kızıl bir sise
O ahu gözlerle bakma nergise
Korkarım dokanır şor suna boylum

●

Sensin dört mevsimim ve aydınlığım
Bu naza hasrete artık kanığım
Nefeslim der zaten bağrı yanığım
Dökme yüreğime kor suna boylum

(Şor) Fenalık

Yağmur duası

M. N. A.

Görünmez ellerin sağdığı bulut ,
Yağmur ki allaha bağlanan umut;
Ellerini göğe kaldır, açık tut;
Tarlada çamur, teknede hamur
ver allahım ver, sellice yağmur!.

●

Ve bağrını toprak, avuçlarını el
Açıyor göklere; yağmur tek emel..
Ağlanmaz götürse yavruyu bir sel
Tarlada çamur, teknede hamur
Ver allahım ver, sellice yağmur!.

●

Çatlak dudaklarını ıslatmıyor kan,
Toprakta yangın var, toprakta volkan.
Tanrıya gönderilen elçi: Kurban,
Tarlada çamur, teknede hamur
Ver allahım ver, sellice yağmur.

Başkalaşan yol

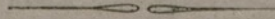
REFİK GÜREL

Ümit canverdi artık , intihar etti emel ,
Saadet yollarının arzusuz yolcusuyum ,
Önümde serap oldu şimdi binlerce hayal ,
Artık taştıkça dibe sızan gizli bir suyum .
Ben gizli bir suyum ki
Çıktığım yere erdim . . .
Sesimi istediler
Bütün ömrümü verdim . . .

Nöbetçi

SERDAR OĞLU

Bu çizginin ötesi , başka bayrak . . .
Bu çizginin berisi , bizim toprak . . .
O bayrak ; bu toprağa dalganırsa eğer
Bir kuru yaprak gibi yere düşer . . .
Ve . Muhakkak şu dağ cüsseli çelik gövdenin
İri nalçalı çizmelerinin altında ezilir, gider...
O bayrak . . . Ve nice öyle bayraklar ;
Bu sert duruşun önünde ,
Nice yıllar
Bir sonbahar yaprağı gibi titreşip sarardılar .

Kitaplar ve Tenkitler

Kitabın adı : Zühalin halkaları
Yazan : Suat Salih Arsal
Basıldığı yer: Mersin - Ataçelebi basımevi - 939
25 Kuruş

Suad Salih 1930 da çıkardığı « Bir kitap kapanıyor » isimli şi'ir kitabından sonra müteakip şiirlerinden bir kısmını « Zühalin Halkalarında » toplamış bulunuyor. Şair bu kitabından bana da dört ay kadar evvel bir tane imzalamak lütfunda bulundu. Ve daha elime aldığım gün bu kitapçığın sahifelerini kıymetlendiren, ruha ve düşünceye ziyafet vadeden şiirlerin hepsini zevkle okudum, ve o gündenberi elimden düşmiyen kitaplardan biri de Suat Salihin şiirleri oldu. Ekseri günlerin akşamlarında yorgun kafamı « Zühalin Halkalarında » dinlendirdim. Bu yazımda sadece zevkimin tahlilini ifadelendirmeye çalışacağım.

Suad Salihin her şiirinin sonunda bir parça durgunlaştıktan sonra dudaklarımız :

— Güzel !... demekten kendini alamıyor. Hakikaten « Zühalin halkaları » nın her mısraında duygunun ; fikir menşurunda renklenerek hüzmelendiğini sezmekteyiz. Kalbin kafayla mezcedilişinin çetin örgüsünü Suad Salih gayet kolaylıkla başarabilmiş. Şair ; fikir ile his arasında gidip geliyor, ve bu cevelânının bilhassa müşahedesini çok bariz bir surette mısralarında aksettiriyor. « Yıldızların arasında » dolaşacak kadar engin bir muhayyileye sahip bulunan Suad Salih okuyanların da hakkını unutmuyor, ve onları da yarattığı âlemde, şiirlerinin derinliğinde, mısralarının ahenginde gezdiriyor. Şairin benliğimize hâkim olan ısrarını hissediyoruz. Ve o, bu kıymetini müşahedelerinin kuvvetinden almaktadır.

Suad Salih; şiirlerinde bize kendi iç ikliminin ekzatizmasını resmediyor.

Hulâsa, Suad Salih kalbin, kafanın, muhayyilenin bir kelime ile Romantizmin şairidir. Ve her duygusunun ölçüsünü, onun manasına göre verebiliyor. Mevsimleri oltasına takacak, zamanın hatıralarını tahakkümü altına alabilecek kadar kalemine hâkim. «Arzu» şuna bakın:

«. . . . Mevsimler bir oltada yem.
Bir dev gibi ölebilsem,
Zamanın hatırasında!»

Şair her mısraında, hatta her kelimeyi seçişinde titiz bir itina gösteriyor. Sezarın hakkını Sezara vermeli kıssasına tam manasıyla intibak ederek san'atın hakkını hakikaten san'ata veriyor.

Suad Salih, Zühalin halkalarında ıstırabı dile getiriyor ve onu okuyanlara da duyuruyor; Fakat bu ifadelendiriş, şairi o kadar bedbin yapıyor, o kadar pasif bırakıyorki; İnsan gayri ihtiyarî kitapta biraz da hareket arıyor. Onun içindir ki Suad Salihten, gelecek eserlerinde bir parça nikbin görüşlerin bulunmasını beklemenin onu beğenenler için bir hak olduğunu kabûl etmek gerektir. «Kuşlar» isimli şi'irinin şu bir kaç mısraıadaki hüzün dahi bizim yukarki temennimizde ne kadar haklı olduğumuzu gösterir zannediyorum:

«Her gün hazin bir şarkı ve bir gonca her dalda
Benim adım geçiyor bir hicranlı masalda.
. . . .
Artık ötmeyin kuşlar, ötmeyin artık kuşlar. .
Benim emellerim ki kanatlanıp uçmuşlar. .»

Suad Salih'in şi'irleri Rıfkı Melül'un de dediği gibi [*] hassas bir kalbin ince bir muhayyile ile iştirakinden, ve mistik bir ruh ile imtizacından meydana gelmiş oldukları için ekseriyetle sembolik mahiyettedirler. Bilhassa şu mısralarında sembolism daha barizdir.

---

[*] Oluş - 11 haziran 1939 № 24

«Gene dallar yanıyor arkasında bir damın
Ve güneş omzundadır kıpkızıl bir adamın. .»

. . . .

Sesler işitiyorum bir humma nöbetinde
Ölüler mi yaşıyor havanın zulmetinde?

Yoksa koyu gecenin ıssız bir saatinde
Bu tozlu koltuklara onlarmı oturdular?

. . . .

Kuşlar gagalarında baharı getirdiler . .
Kuşlar, kuşlar geldiler ve kalbime girdiler.

. . . .

Devler gibi uykuda ıssız ve korkunç dağlar
Dik, kuytu boğazlarda gene bir kadın ağlar..»

Suat Salihin en büyük kıymeti, en çetin duyguları bile mısralara, hattâ kelimelere sığdırabilişindedir. Maddede asla dönüşü hangi şairimiz şu iki mısrada olduğu gibi terennüm edebilmiştir?

«.... Ve bir tohum gibi dökülmek için
Sana döneceğim ey toprak sana ..»

Suat Salihin kalemi mürekkebi basit, zoru kolay, niyet kelimeyi sanat yapıyor. « İhda » isimli şiirinde ibda'ın aslını görüyoruz:

«Bir su gibi akmıyor üzerimizde geçe
Ve sofada kediler,
Seslerin zincirini sürükleyip gizlice
Odalara zamanı nasıl kilitlediler?»

Bütün bu güzelliklere rağmen Suat Salihte bazı ufak noktalar da var ki bunlara ilişmeden geçemiyeceğim:

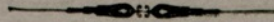
Evvelâ yukarıda da dediğim gibi şairin en büyük kusuru müfrit bedbin oluşudur. Saniyen siirlerinde bazan öyle kafiyeler var ki bunlar şiirde ahenkten ziyade kulak tırmalıyan ahenksizlik yaratıyorlar, ve insana zorla aranılıp ge-

tirilmiş hissini veriyorlar. Ezcümle «Danu - Sanu», «Yarasından - arasından», «Senindir - Tenindir» gibi. Kanaatimce bunlar bulunmasaydı her halde şiirde kafiyesizlikten mütevellit bir ahenksizlik olmazdı. Bunlardan başka Suat Salihin şiirlerinde fazla uğraşması, titiz itinası onu bazı noktalarda tasannua düşürüyor.

Fakat bunlar mücerred şiirdeki kül halindeki güzelliğin yanında nazarı itibara alınmıyacak kadar cüzi kalıyorlar.

Hülâsa; « Zühalin Halkaları » sanat ve şiir kütüphanemiz için bir kazançtır, ve şairin "Zühalin halkalarında„ verdiği «Yalnız adamdan satırlar» müjdesinin bir an evvel tahakkukunu bir san'at heyecaniyle bekliyelim . . .

EMİN ÜLGENER

Şer'i mahkeme sicilleri

Boşama vekili:

D. 215 S. 28/52

Bursa da çıkrıkçı mahallesinde mütemekkin olan Hacı Şahin Kâ'beye gidüb Mahmud bin Ahmedi vekil nasb idüb hatunu Ayşe binti Tuz Aliyi her ne vakit ki kâbiyninden ve nafakasından feragat ide vekilim olan Mahmut talak vire didi deyü udûli müsliminden Cafer bin Mehmed ve Seyid Ali vech-i meşruh üzere şehadet eylediler mezkûr hatun dahi kâbiyninden ve saire deavisinden feragat idüb mezkûr vekil dahi bayin talak virdi

23 Şaban 924

◆

Afyondan ölüm:

D. 217 S. 28/52

Bursada Abdal mahallesinde müteveffa olan Hasan fevt olmazdan ömürdi ademler getirdüb müslümanlar ben kendüm vâfir afyon yidim afyon zararından helâk olurum kimsesin bana zararı olmadı deyücek âhar mahalleden müslümanlar hazır olub.. .... merhumun ağzının ikrarına ki ben afyon yidim anın zararından helâk olurım didiğine şehadet eylediler şühud u udûlin şehadetleri sebt-i sicil olundu

Saban 924

◆

Civar köylerdeki hadise

D. 218 S. 28/52

Tevabii - Bursa karyei Armudlu halkı karye kurbinde bir karyede bir nice kimseler kalt olınub etrafda olan Karye halkının ekseri mahbus olup Karye-i mezbur Armudlu halkının eşrafı olan kimseleri kefile virûb kefil viren bunlardır ki zikr olunur..... Bu cümleye Hamza fakih an Karye-i mezkûre ve Taceddin kâti bi ganemi-hünkâr kefil oldular - Evahiri-şaban 924

◆

D. 221 S. 28/52

Bazı kurada nice kimesneler katl olunub etrafında olan kurâ hakkı habs olınub mezkûr kurâ halkından Kasım nefsine Yusuf nam kimesne kefil oldu ki Reyhanpaşa mahallesindendir mezkûrın kefaleti sebt-i sicil olundu.

24 Şaban 924

◆

D. 222 S. 28/52

Armutlu köyünde mütemekkin olan Garazüddin icareye tutdığı Ali mezkûr kariye kurbinde kan oldığı ecilden bazı kimesneneler ile habs olunmuş imiş Haliya mezkûr Ali zindanda hasta ve sahib-i firaş oldığı ecilden mezbur Garazüddin nefsine kefil olub sebt-i sicil olundı.

25 Şaban 924

◆

Keçe boyacılığı:

D. 231 S. 28/52

Hudavendigâr tâbe bekahü hazretlerinin otakları keçeleri boyanmış imdi her keçe yüz on beşer akçeye ehli hibre müslümanlardan bazı kimesneler getirilüb hacı Şücca ve hacı Muhiddin ve Mahmud ve Veli ve Mustafa üstadlar şehadet idüb didiler kim her keçe yüz on beşere oldığı takdirce Hudavendigâr hazretlerine yararda tamam hürmet itmiş olurlar didiler bnnların şehadetleri sebt-i sicil olındı.

2 Ramazan 924

◆

Beylik arpa:

D. 234 S. 28/54

Kaplucada Osman Çelebi kârbansarayında hudavendigâr tâbe bekahü hazretlerinin beş yüz mud miktarı arpası zabt olunmuşdı Badehu ifratla yağmurlar yağup kârbansarayı içine sel suyu koyılub arpaya ziyade noksan idüb ve bahası kesr idüğüne emîr-i hassa harc udûli müsliminden emîr Hayreddin el-iman ve mevlâna Sinan imam ı köhne seyyid-i mahfel Piri çelebi bin Dedebali ve Hüseyin çelebi h.ysi - Efdalzade ve imam Nureddin Halife bu mecmuını işhad idüb sebt-i sicil olındı — 4 Ramazan 924

◆

Çiğ ekmeğin cezası:

D. 237 S. 28/54

Zimmî Alagöz nam habbazın etmeği nâma'kul ve çiğ oldığı ecilden muhtesibe siyasete emr olındı — Ramazan 925

◆

Denizli dülbendi:

D. 240 S. 28/55

Bursada Köhne bezzaziyede müteveffa olan Mehmet bin Aka Fatma yedinde bulunan iki yük Denizli dülbendi beytülmâl emini yedinde mahfuz olan mezbur dülbendi Hacı Mehmed bin Mustafa beytülmâl emini Sinan bin Bali ve âmil-i beytülmâl Hacı Ahmed mahzarlarında mezbur dülbendler benüm mülkümdür deyü dava itdükde mezbur emin ve âmil inkâr eylediler gıbbel - inkâr mezkûr iki yük Denizlü dülbendi meclis-i şer'a getirilüb mukavvimler izhar olunub bunlar çözülüb ta'dad olındıkda iki yüz on dane çalma bulunub yetmiş üç

dane adad çalmayı mukavvimler on sekiz akçeye takvim idüb yüz otuz yedi aded çalmı kırk beş akçeye tasvib olunub cem'an yedi bin dört yüz altmış dokuz akçe tasvib olındı badehu mezbur Hacı Mehmedden mülki idüğine şahid taıeb olundukta udûl-i müsliminden Hızır Bali ve Nasuh an mahalle-i İncirlüce ve hâce İbrahim an mahalle-i İncirlüce ve Ali bin mahmud an mahalle-i Çardak ve Nasuh an mahalle-i Revhan paşa el - bezzaz dülbendci ve Hacı Nabi an mahalle-i Ali paşa ed-dülbendî bu cümle mezkûr Hacı Mehmedün nefsine kefil oldılar eğer mezbur Hacı Mehmedi bulmazlar ise zarar-ı mâle zâmin olalar

8 Ramazan 924

◆

Kumaş mübayaası

D. 241 S. 28/56

Bursada hassa harc emini olan Mustafa çelebinin naibi Mehmed bin hâce Hüseyin meclis-i şer'a gelüb ikrar ve itiraf idüb didi kim işbu sene erbea ve işrin ve tis'a mie şabanı mahsulinden mukataat-i mahruse-i mezbure tahsili içün hükm-i şahî ile gulâm-ı padişahî Sinan bey mezbur mukataatın mahsulâtın kabz itdikden sonra kumaş alına deyü atebe-i aliyyeden hükm-i cihan - muta'varid olub kumaş alınub sümenlerin sahiblerine mâl-i mirîden teslim itmek lâzım olduğu sebebden mezkûr Sinan bey yedinde cem'olınan mahsulât-ı mukataat ki galle pazarından 5604 ve Kaban mahsulinden 5268 ve gümrükden 11861 ve bozahaneler mahsulinden 18119 ve esari mahsulinden 4483 cem'an kırk yedi bin sekiz yüz altmış yedi akçei işbu müşarünileyh Sinan bey yedinden kabz eyledüm didükde makbuzünminh Sinan bey vicahen tasdık eyledi

◆

Bir yangın tahkikatı:

D. 242 S. 28/56

Bursada şehzade mahallesinde gündüzin öyle vaktinde bir kimesnenin evinde od zahir olub müslümanlar üşüb söndürmüşler ol mahallenün halkı ve civarında olan mahallâtın halkı ihzar olunub teftiş olunub cidd-ü saiy olınıcak bu kaziyye kimdendir deyüvirün ol mahalde kimleri gördünüz ve kimden bilürsüz elbette deyüvirün deyücek ol mahalleden Bekir ibni İbrahim ve silâhdar Hüsam bin Abdullah şöyle didiler ki aseslerden Deveci Ali bin Seyid Ahmed ve Armağan bin nasuh mahzarlarında işbu asesller ol arada dururlardı badehu bunlar gitdüklerinden sonra bir miktar zaman geçüb evde od zahir oldı deyücek mezkûr asesler koduklarını gördünüz mü denilicek görmedik amma

zanımız budur ki anlardır didiler kazıyye vec-i meşruh üzere oldığı sebt-i sicil olındı

17 Zilkade 924

◆

D. 245 S. 28/56

Bursada aseslerden Kasım ve Veli zindan kapısına karib yerde harik vaki oldığı için anlardan tevehhüm olunmağa binaen meclis-i şer'a ihzar olunduklarında kendülerden sorulub ol tarafa uğradınız mı denildikde dediler ki Zindan kapusının taşrasından gelüb gördük pazardan geçüb kuyusun sol tarafına gidüb Efdalzade evi ardından geçüb Eskice hamam önüne uğrayıb Kapluca kapısından çıkdık gitdük didiler berü tarafa asla uğramadık didiler mezkûr aseslerin müvacehesinde udûl-i müsliminden Sinan el-iman bi mahalle-i Zindan kapusı şehadet idüb didi kim ben bunları gördüm Efdalzade muallimhanesi köşesinden geçüb Hisar içine gitdi didi kim mezkûr asesleri Bali beyin ahurı önünde gördüm birisi Kethudanın dıvarı dibinde ve biri mukabilinde dururlardı didi ben geçtim gittim bir zamandan sonra feryad kopdu işiddük ki Hacı Kasımın evi tutuşdı didiler bادema ol asesler ihzar olundukda mezkûrlardan istintak olunub ol tarafa vardınız mı denildikde cevap virdiler ki el vakitde Zindan kapusının içinden girüb Efdalzade evi ardından geçüb Kôhne hamam önüne uğrayub Kapluca kapusına gitdük deyücek mezkûr aseslere siz hod muhterik olan ev kurbinde bir miktar eylenmişsiniz görmüşler denildikde ol tarafa vardıklarına inkâr eylediler gıbbel - inkâr ve akib-ül istişhad mezkûran Emîr ve Mehmed vech-i mezûr müvaceheten şehadet eylediler ve mezkûr mehmed yine şehadet idüb didi kim hak vaki oldığı esnada çıkdum kim bazı müslümanlara haber idem mezkûr asesleri gördüm Mezaklı Bali evi önünden geçüb giderlerdi gelün ev tutuşdu yoldaşlık idin didim bizüm eksiğimiz gerekmez didiler geçüb gitdiler didi ve ol ahallenin imamı dahi ol vakitde muhterik olan mevziin öte canibinden ona karib yerde gördüm didi ve cemi'ehl-i mahalle ve kurbinde olan mahallâtın halâikı mazınnımız bu aseslerdir ehl-i örf eline virün zahir olur didikleri sebebden mezkûr asesler subaşıya teslim olundı ki hakikat-i hali onlardan istintak eyleye yevm-i sülâsa 18 Zilhicce 924

◆

Bursa darphanesi :

D. 244 S. 28/56

Bursada olan darphanenin mahsulini sene erbea ve işrin ve tis'a mie zilkadesinin on sekicinci gününden üç yıla yüz bin akçeye mahruse-i mezburede Beziri mahallesinde mütemekkin olan Mehmed kabûl idüb ve kendünün

nefsine mahalle-i mezbureden Hamza ve Mehmedin sulbî oğlu Ali ve Kızılcabayır mahallesinden Hasan bin İshak nam evlü ve barklu kimesneler kefil oldular sebt-i sicil olundı - 17 zilkade 924

Bozahaneler:

D. 246 S. 28/56

Bursada bozahanelerin dergâh-ı muallâdan mukataaya tutan Karagöz meclis-i sera gelüp takrir-i meram kılub didi kim Balıkpazarı bozahanesi kabl-el harik elli akçeye virilmişdi bad-el ihtirak on yedi gün halî kaldı badehu tamir olu ub kimesne rağbet itmediği sebebden yevmî yirmi akçeye icareye virildi bu defa vaki olan harikden mâl-i padişahiye bu mikdar noksan oldı deyücek mahruse-i mezburede bozahane emini olan Muharrem çelebi ihzar olunub ve hassa harc emini Mustafa çelebinin naibi Mehmet çelebi ihzar olunub mezburlardan teftiş olundukda kaziyye-i mezkûre Karagözün zikretdiği üzeredir didiklerinde bunların ikrarları ve hakikat-i hal öyle oldığı sebt-i sicil olundı

18 Zilhicce 024

Cariye fiatı:

D. 250 S. 28/57

Bursada Pirinççi hanında müteveffa olan Balinin sâbıka deyn içün emanet tarikile Kemal çelebiye bir cariye bey idüb iki bin iki yüz altmış akçeye hâliya mezbure cariyeyi İskender ben dört bin beş yüz akçeye kabul iderim didiği sebebden sâbıka nefs-i emirde cariye beş bin akçeye bey olundığı sabit olub mezbur Kemal çelebinin beyi gabn i fahiş oldığı ecilden beyi fesh olıcub mezbur İskendere emin-i beytülmâl elinden dört bin beş yüz akçeye bey olundı

7 Şevval 924 Bursa

Bursa beytülmâli:

D. 256 - S. 28/59

Bursada vaki olan beytülmâl sene erbaa ve işrin ve tisa mie recebi gurresinden üç yıl tamam olunca vaki olan beytülmâl hasılını sabıka Mehmet bin Hayreddine yüz elli bin akçeye satılmış idi haliya işbu müşarünileyh Hacı Ahmet on bin akçe ziyade idüb üç yıl tasarrufunu yüz altmış bin akçeye kabul idüb sebt-i sicil olundı ve mezkûr Hacı Ahmedin nefsine Mehmed bin İbrahim an mahalle-i Ahmed Dai kefil oldı ve Durmuş ibni Hacı İvaz an mahalle-i mezbure kefil oldi

20 Ramazan 914

Hazineye alınan kumaş:

D. 258 - S. 28/59

"Suret i hükm-u kumaş„

Iftihar-ı kuzat-il müslimin ihtiyar-ı vülât il mü'ahhidin yebu il fazl madea ül yakîn vâris-ül enbiyai vel mürselün elmahsus bi avn il melik-il muin el-hâkim bi Bursa dâmet fezayilühu ve kudvet il ümenai vel mutemedin hassa harc emini zide kadrühu tevkı-i refi-i hümayun vasıl olıcak malûm ola ki haliya hazane i âmire içün bazı Bursa kumaşı hacet oldığu ecilden buyurdum kı hükm-i şerifim vardığı gibi tehir ve tevakkuf itmeyüb hazane-i âmireme varar kumaşdan beş yüz tak harci münakkaş ve lki yüz kıta kefiri keha ve yüz tak yeşuri ve yüz tak dolabi ve yimri top kırmızı Bursa taftası ve on top sarı ve on top yeşil ve on top âsmanî tafta satun alup bervech-i istical hazane i âmireme gönderesiz ve bahaları ve kiraları babında ne kadar akçe hacet olursa sen ki eminsin hassa harcdan virüb defterine kayd idesin ve vakt-i hesabda arz idesin şöyle bilesiz alâmet-i şerife itimad ideeiz ve yüz kıta sade paygüzin kuşak dahi alub bile gönderesin bu dürlü etmeyesin şöyle bilcsin - Tahriren filyevm rabi aşere min ramazan ül mübarek min şühur-i sene erbaa ve işrin ve tisa mie Bi makam-ı Edirne

◆

Vekile teslim edilen kul:

D. 259 - S. 28/60

Bursada yuvaçı olan Mehmet bin Ali kaçgun olan Alagöz ki sabıkan tavsif ve tescil olunmuşdur mezkûr Alagözün efendisini tayin itdüği üzere karye i Burma civarı Çeribaşı köyü dimekle maruf tevabi-i kaza-i Bigadıç mütemekkin olan Veli bin Hamza meclis-i şera gelüb mezkûr Alagözün ikrarı mucibince efendisi Mustafa çelebi bin Çeribaşı kıbelinden vekil-i mutlakı idüğine udul-i müsliminden Kara Mehmed bin Mustafa an mahalle-i Çukur mescid bi kurb-i İmaret-i Ildırım Han ve Hızır bin Mehmed an mahalle-i Maksem mezkûr Alagöz Mustafa çelebinin vekil-i mutlakıdır deyü şehadet eylediler şahidan-ı mezburanın şehadetleri hayyiz-i kabulde vaki olub mezkûr kul mezbur Veliye teslim olunmağa hükm olundı ve mezkûr kulun tesellümünden gelen zarara mezkûr şahid Kara Mehmed kefil olub sebt i sicil olundı 19 şevval 924

◆

Beylik at satışı:

D. 261 - S. 28/62

Emir-i ahur başı Ahmed ağa

gazretleri tarafından sabit-ül vekâle olan Hacı Sefer bin Mehmed es-sarae hükm-i padişahî irad idüb mazmun-ı meymunında Mecnundede mahallesinde mütemekkin olan Palanduz Ali bin Hamza beylik tamgalu at satmış bin altı yüz akçeye ol atı mezkûra buldırasız ve eğer bulunmaz ise yarar kefillerin atabe-i adaletpenaha arz idesiz deyü ferman olunmuş imtisalen lil-emr-il âli teftiş olunub ol asl tamgalu at satdugı zahir olmadığı ecilden mezkûr Hacı Sefer vekâletle sulh idüb bin akçei mezbur Palanduz Ali yeninden kabz idüb meclis-i şerde ikrar eyledi 5 zilkade 924

◆

Aydın Subaşı hakkında: ş"Suret-i hüküm„

D.262 - S. 28/62

Akza kuzat-il müslimîn evlâ vülât il müvahhidin maden-ilfazl-ı vel-yakin hüccet-ül hakk-ı alelhalkı ecmain el-muhtas bi avn-i inayet-ül mülk-ül muin mahrusa-i Bursa kadısı mevlâna Husameddin ziydet fazailühu tevkı-i refi-i hümayun vasıl olıcak malûm ola kim darende İ ferman-ı hümayun Yusuf nam kimesne dergâh-ı muallâma arz-ı hal idüb bundan evvel merhum sultan Bayezid tabe serahü zamanında Bursa sancağı Mustafa paşa oğlu Mehmed beye virllüb babam dahi subaşı olub Bursai zabt itmiş idi haliya Bey sancağının müfettişleri olan kadı ile kul mezkûr babam Aydın subaşıi tutub ol zamandan senün müteşekkilerün vardır deyu malin ahz itmek içün habs eylediler deyü bildirdi Öyle olsa buyurdum ki nefs-i Bursanın mehabıki teftiş içün emr-i şerifim olmamıştır mezkûr Aydın subaşının Bursada vaki olan kazasına ka'ta dahl eylemiyeler ve itdirmiyesiz ve elan habs ise ıtlak-ı an-il habs itdiresiz ve bu tarikle malin dahi almışlar ise giru alıviresiz özür ve bahane etdirmiyesiz eslemezler ise yazub arz idesiz bu dürlü dahi itmeyüb alâmet-i şerife itimad kılasız tahriren fi evahir-i zilkadet-iş şerife min şühur-i sene erbea ve işrin ve tisa mie Bi makam-ı Edirne

◆

Mahlût akçe :

D. 263 - S. 28/63

Namazgâh mahallesinde mütemekkin olan Mehmed nam ki- mesnenin elinde bir mikdar ki yirmi mikdar akçe mahlût bulunub mazınna olunub habs olunmuşdu şer'an üzerine nesne lâzım olmadığı sebebden yasak kulu Hüseyin çelebi bin Şücca ağa marifetile kefile emr olundukda udul-i müsliminden Mustafa an mahalle-i mezbur paypökçi imiş kefil oldı ki her ne vakit ki taleb oluna ihzar ey-

liye ve harir emini Süleyman bey mezkûr Mustafanın nefsine kefil olub sebt-i sicil olundu
10 zilhıcce 924

Evlenen kölenin satışı:

D. 264 S. 28/63

Kostantaniyde mütemekkin olan mevlâna Kâtibinin ibakat iden Abdi Ali ki mahruse-i Bursaya gelüb evlenüb badehu mezkûr Kâtibî işidüb mahruse-i Kostantaniyede kendünin mülk-i mahzı idüğini isbat idüb nakl i şehade alub yeniçeri Kara Ali nam kimesnei mezbur gulâmı gelüb kabz idüb bey itmeğe vekil nasb itdüğin bile nakılde kayd idüb haliya mezkûr Kara Ali gelüb isbat idüb mezkûr gulâmı bey-i men yezid itdükten sonra bin dokuz yüz akçeye mahruse-i Bursa beytülmal emini olan Sinan bin Baliye bey idüb ve haturu Şirin kendüye talak virilmek taleb eyledükde müşteri-i mezbur Sinan bedel-i hal üç eşrefî aldım fesh-i nikâh itdüm deyü meclis i şer'de ikrar itdükde mezkûr Şirin dahi meclis i şer'de kabûl idüb tasdik eyledi 10 zilhicze 924

Tazir cezası:

D. 266 - S. 28/63

Bursada Sarraf Mustafa mahallesi ki Veli Şemseddin dimekle marufdur mahalle-i mezburede Topu Mustafa furunında Mustafa ve Mahmut ve Ahmet ve Hüseyin diğer Hüseyin ve Foçi ve Fuad Sücihan nam avretile sohbet idüb müslümanlar vardıklarında mezkûre avret mezbur Mustafa ile yatırken bulduk didüklerinde mezburlardan sual oldukda vâkıâ şarab içdük didükleri ecilden cümlesi tazir olundı
Yevm il erbaa 12 zilhicce 924

Darphane sarraflığı:

D. 269 - S. 28/64

Bursada olan darbhane sarraflarından Yakub bin R fail el-yahudi meclis-i şerde sabıka darbhane emini olan Mehmed bin Sinan mahzarında ikrar ve itiraf idüb didi kim benüm zimmetimde darbhane sermayesinden yedi bin üçyüz akçe vardır didikde müşarünileyh emin Vicahen tasdik eyledi
8 zilkade 924

Padişaha borçlu:

D. 270 - S 28/64

Bursada müteveffa olan Yaralu Halilin muhallefatı defterinde zimemden ve gayrden tahsil olunan mal için dergâhı muallât dan Mustafa an ebnaj

sipahiyan hükm-i şerifle gelüb merhumun mâl-i padişahîye deyni içün muhallefatını cem idüb kulum Mustafaya teslim idesiz deyü ferman olduğu ecil-den merhumun sabıka muhalle-fatın zabt iden Süleyman bey bin Hamza yedinden mezkûr gulâm-ı şahî Mustafa kırk dört bin dokuz yüz yirmi üç akçe kabzeyledim didikde makbuzün minh Süleyman bey dahi vica-hen tasdik eyledi 9 zilkade 924

Örfle tecziye:

D. 271 - S. 28/64

Piri bin Ali on bir vakıyye sade yağ satub yuvacı Tanrı vermiş alub iki vakıye mikdarı mühmelâtı olduğu sebebden muhtesib oğlanı İsa Bali yedine teslim olundı ki örfle lâzım ge-leni eda eyliye

cumartesi 10 zilkade 924

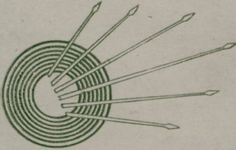
Bozahanelerde şarap satışı:

D. 272 - S. 28/64 "Sure-ti hüküm„

Akza kuzat-ül müslimin evlâ vülât-ül müvahhidin maden-ül fazl vel yakin hüccet-ül hakk-ı alel-halk-ı ecmain varis i u'ûm-ül enbiya i vel-mürselin mevlâna el-hâkim bimahruse-i Bursa da-mete fezailühu tevkı-i refi-i hümayun vasıl olıncak malûm ola ki mahruse-i mezbure suba-şısı kudvet-ül emacid vel-ekârim Şücea ziyde kadrühu dergâh-ı muallâma gelüb mukaddema mahruse-i Bursada vaki olan bozahanelerde hamr satılmasına Zuka nam zimmî üç yıla otuz dokuz bin akçeye iltizam gös-termişti haliya mezkûr Zuka nam kâfir gelüb on bir bin ak-çe ziyade eyleyüb üç yıla ce-man elli bin akçeye iltizam göstermeğin işbu hükm-i cihan mutaını verdim ve buyurdum ki yarar kefillerin alub sicillâ-tınıza sebt-i sicil olundı

Halkevi dergileri :

Çıkaran Halkevi	Derginin adı
Adana	Görüşler
Afyon	Taşpınar
Amasya	Yeşilırmak
Antalya	Türk Akdeniz
Artvin	Çoruh
Bafra	Altın yaprak
Balıkesir	Kaynak
Burdur	Burdur
Bursa	Uludağ
Çorum	Çorumlu
Denizli	İnanç
Diyarbakır	Karacadağ
Elâzığ	Altan
Eminönü	Yeni Türk
Eminönü	H. B. Haberleri
Erzurum	Atayolu
Eskişehir	Halkevi
G. Antep	Başpınar
Giresun	Aksu
İsparta	Ün
İzmir	Fikirler
Kayseri	Erciyaş
Konya	Konya
Manisa	Gedis
Mersin	İçel
Milâs	Yeni Milâs
Muğla	Muğla
Niğde	Akpınar
Niksar	Ülker
Trabzon	İnan
Samsun	XIX Mayıs
Sinop	Dıranaz
Sivas	IV Eylül
Urfa	Ocak
Yozgat	Bozok
Zonguldak	Karaelmas

10 Kuruş

Bursa : Vilâyet Matbaası